

PORTUL POPULAR ROMÂNESC

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR

PORTUL POPULAR ROMÂNESC

Ediție îngrijită și cuvînt înainte de
C. D. ZELETIN

EDITURA MERIDIANE, 1971

Textul lucrării apare și în versiunile:
engleză, franceză, germană, rusă.

Albumul *Portul popular românesc* de Alexandrina Enăchescu Cantemir înfățișează un crîmpei dintr-o lucrare mult mai întinsă care adună, în peste 800 de planșe, elemente fundamentale ale portului popular românesc. El însumează aspecte ilustrative ale veșmîntului purtat de țăranul tuturor ținuturilor țării și reprezintă prima sinteză de acest fel ce prin întindere, măiestrie și înțelegere se ridică la înălțimea geniului creator al poporului român.

În 1939, Alexandrina Enăchescu Cantemir a tipărit la editura Scrisul Românesc din Craiova un prim volum intitulat *Portul Popular Românesc*, cuprinzînd costume naționale în înfățișare integrală. Volumul a fost pregătit pentru Expoziția universală de la New York din același an și a respectat în mare unele exigențe ale acestei împrejurări. Rămînea netipărită partea cea mai însemnată și mai amplă a lucrării, detaliile; ele urmau să apară, în intențiile celei ce le-a lucrat, în cinci volume masive, din care astăzi vede lumina tiparului numai o parte.

Autoarea vastei cercetări de care vorbim, decedată recent la vîrsta de 90 ani, și-a consacrat întreaga viață cunoașterii artei portului nostru, ea însăși fiind o artistă a cusăturii. Originară din Cîmpulung Muscel, parte de țară în care secularul port românesc s-a păstrat pînă în zilele noastre autentic și viguros, ea a deprins din copilărie gustul frumosului pornind de la iile muscelene, desăvîrșindu-și meșteșugul greu al alesăturii în ținutul natal și desenul, la București, cu Sava Henția. Studiile de specialitate le-a urmat și absolvit cu calificative excepționale în Viena la *Franz Joseph Kunststicker e i s c h u l e*, unde i s-a și oferit o catedră la care a renunțat, preferînd să se întoarcă în țară, singurul loc ce-i îngăduia să se devoteze artei românești. Revenită din străinătate la începutul secolului, a funcționat multă vreme ca profesoară și directoare a școlii de broderie artistică *Tudoscă Doamna* din București. Încă din tinerețe nutrește ideea unei temerare lucrări care să istovească, pe cît îi stătea în puteri și ajutoare, aspectele cele mai diverse ale portului popular românesc. Cu acest gînd își perfectează pregătirea proprie, ridică eleve și călătorește în repetate rînduri în întreaga Romînie. La Roma cercetează înfățișarea dacilor din basoreliefurile Columnei traiane și o compară cu a celor de pe metopele monumentului de la Adamclissi. Insistă în cunoașterea Hațegului, regiune ce a păstrat moștenirea dacă, dar adîncește cu egal interes și zonele periferice ale țării. Pătrunde în logica, de multe ori criptică, a circulației motivelor, a luptei cu influențele din afară și alege tot ce găsește demn de transmis. Pretutindeni, în călătoriile ei uneori foarte grele, cercetează, ia schițe și imaginează lucrarea a cărei pregătire și efectuare a durat zeci de ani. Gîndul care a însuflețit-o, și pe care îl mărturisește în prefața volumului imprimat în 1939, a fost acela de a zăgăzui schimonosirea portului în adoptările orășenești și de a întinde o mînă unor frumuseți primejduite de uitare.

Creația Alexandrinei Enăchescu Cantemir, care a îndreptățit pe mari scriitori și oameni de cultură ai țării noastre ca Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Gusti etc., s-o considere o capodoperă, se singularizează de alte lucrări similare. Însușirea ei cea mai de preț este autenticitatea. Autoarea, în peregrinările ei repetate prin satele cele mai ascunse ale țării, sustrase deci tangențelor impurificatoare de port, a înfăptuit o selecționare științifică în care înțietatea a avut-o principiul vechimii și al purității. Mergînd pe firele acestei pînze fecundante de ape, ispitită de izvoare și răscruci, ea a căutat s-o reprezinte în lumina unui adevăr pe care îl reflectă — adevărul unității și continuității etnice a românilor de pe întreg cuprinsul țării.

Portul țăranului român este oglinda unei spiritualități și a unei estetici trainic zidite și foarte vechi. Frumusețile lui au izvorât din mii de gânduri, au curs printr-o pulbere de mâini, au fericit șiruri de vieți, dar au rămas aceleași din adâncimi de vremuri tracice. El este portul dac, al omului nostru de astăzi de la munte. Strămoșii îl purtau cu o demnitate care în general nu se investește în haină, ci în însemnele unei nobleți. Cu ele, ei au trecut prin cenușa fumegîndă a atîtor tragedii de neam. Împrejurările aspre ale istoriei începuturilor românești nu au îngăduit ca experiența de viață și filozofia să se adune în scrieri anume ale înțelepciunii, dar le-au topit în extraordinara virtute metaforică a limbii, în speciile ei paremiologice și într-un temperament salvator. Aceleași vitregii au făcut, pe de altă parte, ca istoria sufletului nostru să fie codificată în frumusețea liniștită a rîurilor de pe ii, în rafinamentul maramelor diafane, în sobrietatea robustă a șubelor albe hațegane. În ele, sufletul ne poate fi citit ca într-o carte limpede. Așa de hotărîtă a fost porunca testamentară de păstrare a portului, într-o lungă perioadă în care încercau să-l năpădească infiltrații menite să-i surpe neclintirea, încît ea s-a constituit ca o manifestare de statornicie a firii noastre, elastică în alte probleme ale vieții și modulată de o inteligență înăscută. Dar există documente ce atestă acest conservatorism nu numai ca pe o înclinare temperamentală, ci și ca pe un act extrem de conștiință. Un memorialist străin, din secolul 16, informează în una din cărțile sale că în Moldova acelor vremuri se pedepsea cu moartea adoptarea într-un fel sau altul a portului străin. Cu toate acestea, dispoziția de păstrare neștirbită a portului a fost totdeauna mai puțin o deliberare a ocîrmuirii și mai mult o iubire ce ține de o anumită nuanță a sufletului românesc. El s-a îndreptat mai degrabă spre altfel de sentințe, infailibile și blînde, cum ar fi acel memento corectiv al abaterii de la integritatea tradițională, transmis prin generații: ori vorbește cum ți-i graiul, ori te poartă cum ți-i portul... Sufletul românesc s-a regăsit în idealul de frumusețe al propriei lui arte, subtile, unitare și diferențiate. Arta sa este pătrunsă de măsura și noblețea discreției. Ostentația nu o orbește, stridențele nu o tulbură. Bucurîndu-se de rar întîlnita modestie a bogăției, motivele ei radiază o impresie de finețe și adîncime. Întîietatea nu o are motivul natural: imagini antropomorfe, păsări, viețuitoare ale pădurii, flori sau plante, imagini ale vieții de lucru sau de petrecere, ca în arta altor popoare. Arta portului românesc nu este o expresie directă a frumuseții naturii; fiind îndelung distilată, brutalitatea copierii motivului natural a rămas o urmă foarte vagă, greu descifrabilă, aproape absentă, predilecțiile senzoriale au fost depășite și, prin transfigurare, s-a înălțat pînă la treapta frumuseții estetice, detașate. Trecînd prin structura sufletească, așa cum trece o rază printr-un cristal, aceasta i-a imprimat direcțiile ei preferențiale, supuse apoi cenzurii unei logici sobre. Rîurile alesăturilor muscelene, pădurene sau sucevene constituie probe neînșelătoare de gândire artistică. Atunci cînd descoperim imaginea naturală, ca pasărea de pe unele scoarțe ori salba de cheițe a catrințelor, ea nu are valoare de motiv cît de simbol, de multe ori cu înțelesul pierdut. Ori, simbolul este prin definiție o modalitate primitivă de exprimare, ilustrare a unui concept printr-o imagine, iar arta veșmîntului românesc se arată întotdeauna înclinată să-l accepte. În felul acesta, frumusețea iilor și catrințelor depășește hotarele unei simple ornamentații specifice și capătă valoarea unei istorii de stil a vieții unui neam, valoarea unui document psihologic. O istorie mai vie decît cea a imperfectelor hronici cu destin periclitat, hărăzite consultării intermitente și neunanime. Frumusețea cusăturilor noastre este o istorie purtată de trupuri pentru a nu fi smulsă de uitare. Fiecare copilă a trebuit să învețe a o scri: făcea parte mai întîi dintr-o pregătire spirituală și apoi dintr-o ascuțire a îndemînării. Era un îndemn tainic pornit cu veacuri în urmă din inima frîntă a ultimelor mame dace. Inimă frîntă, pentru că nașterea neamului românesc, oricîtă aureolă i-a conferit posteritatea, s-a săvîrșit printr-o tragedie în care salvarea într-un suflet a unui popor a căzut, prin fire, mai ales în sarcina femeilor. Ele și-au ridicat copii cu cîntecul și cu acul, iar evocarea începută de unul o desăvîrșește celălalt. Astfel, portul nostru a parcurs veacurile într-o frățietate cu poezia; cercetat cu atenție și dragoste, el dezvăluie un cutremur de lirism. Ca în toate tezaurele ascunse, și în comora înțelesurilor lui nu a fost păstrat decît aurul. Un aur dăruit însă soarelui, cutreierat pădurilor, urmînd brazda amară-dulce a plugului și trezind oriunde muzica vechimii. Timpul, cu virtutea sănătoasă a uitării răului, i-a limpezit strălucirea redîndu-i armonia dintîi, potrivită unui suflet sensibil și luminos.

Adunîndu-se în tiparuri noi din risipirea izvoarelor proprii, din propria diversificare, portul popular românesc s-a arătat mai puțin primitiv înrîuririi străine. Forma lui acoperea un fond de informare etnică strict determinat, ce disprețuia dintr-un instinct vital tentația hibridării. Acest fapt îl face majestuos în ținută, original în creații, măsurat în efuziuni, puternic în rafinament, demn în frumusețe... Se întîmplă uneori, cercetînd arta prezentului deci privind-o în plan frontal, să observăm că ea, oscilînd în fața intimidării produselor tehnice care o concurează, acceptă un exces de ornament din dorința evidentă de a părea cît mai frumoasă. Mai ales în arta țăranului de astăzi. Este o primă măsură de apărare, neîndemînatecă, un impas psihologic la care repede renunță. Arta țărănească adevărată trebuie însă totdeauna căutată în moștenire; aici frumusețea este o măsură strictă a necesității de dăinuire prin ea însăși. Aici o caută și țăranul, pentru că el se biziue instinctiv pe garanția gustului artistic cenzurat de timp. O căutăm și noi în trecut, unde este

clară, nu are oscilații și nu se apără prin baricade baroce. De altfel, elementul peren al înfățișărilor artei e mai tulbure, mai greu de deslușit în prezent. Timpul alcătuiește filtrul ce aspiră șuvoaielor subpământene impuritatea pe care o constituie surplusul, limpezindu-le pentru ochiuri de fântină.

Portul popular românesc de Alexandrina Enăchescu Cantemir este oglinda credincioasă a îmbrăcăminții strămoșești. Înмănunchind unități de port din toate ținuturile țării, el cumpănește astfel reprezentarea lor într-o cantitate și calitate încît, în întregimea lui, acesta să reflecte o situație reală. Una din virtuțile lui de cea mai mare însemnătate este redarea exactă a culorii motivelor ce i-au stat de model. Este foarte important acest lucru pentru atelierele meșteșugărești, astăzi cînd nu de puține ori se statornicește iluzia că o culoare poate fi substituită ușor cu alta, cînd se confundă intervenția hazardului în realizarea unui motiv cu actul de creație, cînd nu se întîrzie prea mult în obținerea nuanțelor pe care vopselele sintetice nu le pot oferi, cînd meșteșugul străvechi al obținerii culorilor vegetale este în mod greșit considerat, cînd grija pentru culoarea dominantă este minimă și cînd se introduce, cu o grație primejdioasă, nuanța pastel sau culoarea stridentă. Necesitatea de a fi produs în serie și concepția după care costumul național necesită meșteșug mult și știință puțină, l-au coborît de la înălțimea artei la condiția artizanatului. E posibil ca acestea toate să pară lucruri firești, însă nu trebuie uitat că la țară nu se întîlnesc niciodată două bucăți asemănătoare în totul și că orice costum popular îndeplinește una din condițiile artei, unicitatea. Albumul de față, răspunzînd acestor cerințe, are o valoare documentară și, lucru mai însemnat, valoare de îndreptar. El se bucură și de o frumusețe în sine, a lui, care este frumusețea însăși a portului nostru românesc. În privința realizării artistice, singură vederea planșelor este elocventă. Măiestria e uluitoare. Coincidența impresiei de proaspăt cu fiorul revelației de vechime, desăvîrșirea moleculară a execuției, eleganța sobră și împărătească a iilor, suavitatea valurilor de borangic, freamătul stăpînit al motivelor bărbătești, totul înalță sufletul aflat în fața acestor icoane ale vechimii.

Publicarea albumului *Portul popular românesc* de Alexandrina Enăchescu Cantemir, lucrare ce ilustrează la superlativ cel mai complex aspect al artei noastre populare, portul, are o deosebită însemnătate. Întîi de toate contribuie la cunoașterea unei opere de interes național, la cunoașterea sufletului poporului român prin mijlocirea propriei sale arte. Apoi are o importanță educativă și un interes cultural general. El reprezintă cu demnitate arta poporului nostru în străinătate, situînd-o la înălțime în rîndul artei celorlalte popoare.

C. D. ZELETIN

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Albumul ce apare astăzi este doar o parte a unei lucrări mult mai întinse, din care un prim volum a apărut sub titlul *Alexandrina Enăchescu Cantemir, Portul Popular românesc*, Scrisul Românesc, Craiova, 1939, iar alte cîteva se află în manuscris. Volumul de față reprezintă o selecție de detalii din acestea din urmă, fapt care explică aspectul lui fragmentar. Pentru a completa înțelegerea acestor detalii, rugăm cititorul interesat să consulte siluetele din volumul publicat în 1939.

Realizarea lucrării nu a stat numai în puterile mele; am fost ajutată încă de la început de sora mea AURELIA CANTEMIR și de nepoții mei, arhitectul Florin Cantemir și doctorul George Emil Palade, astăzi personalitate marcantă a medicinei mondiale. Le aduc încă odată mulțumiri, păstrînd în suflet amintirea atîtor ore de lucru și călătorii, pe vreme bună sau rea, în multe din satele țării noastre.

Mulțumesc elevelor și prietenelor mele care m-au ajutat în executarea planșelor: Polixenia Călin, Elena Bătrînescu, Filofteia Minculescu, Maria Roșu, Virginia Arișanu, Florica Logofetescu, Veronica Nicoară, Maria Popa și Victoria Predeleanu.

Tipărirea volumului îmi dă de asemenea prilejul de a mulțumi nepotului meu, doctorul C. D. Zeletin, îngrijitorul ediției cu ajutorul căruia lucrarea de față a putut să apară.

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR

ROMANIAN FOLK COSTUMES

The album *Romanian Folk Costumes* by Alexandrina Enăchescu Cantemir is part of a larger work containing over 800 plates illustrative of fundamental elements of the folk costume in Romania. It includes significant aspects of the peasant garb in all the areas of the country and is the first work of its kind whose scope, artistry and comprehension match the creative genius of the Romanian people.

In 1939, the "Scrisul Românesc" Publishers in Craiova brought out the first volume of Alexandrina Enăchescu Cantemir's work entitled *Romanian Folk Costumes* containing an exhaustive description of the national costume. This first volume was designed for the World Exhibition held in New York in 1939 and had generally to comply with the requirements of the occasion. The most important and the larger part of the work, i. e. the details had yet to see the light of print. It was the original intention of the authoress to issue her work in five large volumes of which only a part is included in the present volume.

The authoress of this vast study, herself a skilful craftsman now 90, has devoted her whole life to investigating the art of our people. Born in Cîmpulung Muscel, a district where the age-old Romanian folk costume has retained its authenticity and vigour down to our days, she acquired her taste for beauty in her childhood when she tried her hand at embroidering peasant shirts and blouses that bear the stamp of her native place. Later on, she perfected her knowledge of the difficult art of embroidery in Cîmpulung Muscel and that of drawing in Bucharest under Sava Henția. She did her art training at Franz Joseph Kunststickererschule in Vienna where she graduated with honours and where she was offered a chair which she renounced to return home, the only place where she could devote herself to Romanian folk art. She returned to this country at the beginning of the century and was for a number of years a teacher and headmistress of Tudosa Doamna school of artistic embroidery in Bucharest. The idea of elaborating a comprehensive work that should aim at an exhaustive presentation — as far as this was possible under the circumstances — of the most diverse aspects of the Romanian folk costume originated in her youth. With this aim in view she constantly improved her own standards, trained pupils and travelled widely all over Romania. She went to Rome to study the Dacian figures featured in the basreliefs on Trajan's Column and compared them with those on the metopes of the Adamclisi monument in Romania. She plunged deep into the examination of Hațeg, an area which has largely preserved the Dacian heritage but she also showed equal interest in the study of the country's marginal zones. She revealed the sometimes cryptic pattern of motif circulation, of the struggle against external influences and selected all that was worth reviving. Wherever her study trips — which at times were difficult and strenuous — took her she examined everything in detail, did sketches and designed the work whose preparation and elaboration took scores of years to complete.

The idea that inspired her as she also stated in the preface to the 1939 volume was to prevent folk costume from being misrepresented by town adaptations and to give a chance to a beauty which was in danger of oblivion.

Alexandrina Enăchescu Cantemir's work which outstanding Romanian writers and men of culture such as Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Gusti, etc. considered a masterpiece stands out among similar works first and foremost thanks to its authenticity. In her wanderings to the remotest villages of the country, free of any influence that might have distorted the original pattern of the costume, the authoress effected a scientific selection, prominence being given to the principle of old age and purity. Tracing this rich pattern,

at once resourceful and intricate, she has constantly endeavoured to highlight the fundamental idea mirrored by it that of the ethnical unity and continuity of the Romanians on the whole territory of this country.

The costume of the Romanian peasant is highly illustrative of a deeply embedded and very old moral make up and aesthetics. The beauty of this costume is the result of successive generations that have conceived it and fashioned it, it has blessed the lives of numberless generations but has remained untainted since the Thracian times. This is the Dacian costume worn nowadays by our mountaineers. Our forebears wore this costume with a dignity the symbol of which is generally not clothes but some armorial bearings. This costume has outlived the many tragedies that have put the nation to the test. The inauspicious historical circumstances in which the Romanian people emerged made it impossible for them to collect their life experience and philosophy in the writings of the sages but instead melted them in the impressive metaphorical potentiality of the language, in its wide variety of species and in a resourceful temperament. The same vicissitudes have led to the moral history of the Romanians being codified in the quiet beauty of the embroidery on peasant blouses and skirts, in the refined translucent headkerchief, in the robust sobriety of the white long fur coats of the Hațeg district. The Romanian soul can be spelled out in them as in an open book. So strong was the inherited need to preserve our national costume over a long period of time during which there were influences that tended to disrupt its unity, that it eventually became a constant of our nature, which is elastic in other respects and modulated by an innate intelligence. There are documents that testify to this conservatism being both a natural propensity and a manifestation of consciousness.

A 16th cent. foreign memoirist points out in one of his books that the adoption of a foreign costume in whatever form was punishable by death in the Moldavia of that time. However, the wish to preserve the national costume untainted has always been the result of love deeply embedded in the Romanian soul rather than the consequence of laws enforced by rulers. It was generally epitomized in a different kind of sentence, unerring and gentle, such as the saying "abide by your language and your customs" stigmatizing all deviations from traditional integrity, which has been handed down from generation to generation. The Romanian soul found itself in the ideal of beauty of its own art, subtle, coherent and diversified. Romanian folk art is permeated by a sense of balance and noble moderation. Its effects are not marked by ostentation or showy display. Being possessed of the rare gift of modesty while rich, its motifs exhibit delicacy and profoundness. Here, unlike in the art of other peoples prominence is not given to the natural motif, i. e. antropomorphic images, birds, wild life, flowers or plants, images reflecting man's work or leisure. The art of the Romanian people is not a direct expression of natural beauty. As a result of long distillation, the crude copy of the natural motifs is now hardly discernible, almost inexistent, the sensual predilection has been left far behind and through transfiguration, it has risen to the point of detached aesthetic beauty. Filtered through the soul as a ray is filtered through a piece of crystal, the soul has impressed on it its own preferences later to be subjected to the censorship of a sober logic. The designs of the embroidery in the Muscel, Pădureni and Suceava districts are undeniable proofs of fine artistic thinking. Whenever we come upon a natural image, such as the bird on some wall carpets or the key necklace on peasant homespun skirts, it is not so much a motif as a symbol whose meaning is more often than not lost. Or, symbol is originally a primitive way of expression, the illustration of a concept by an image, and the art of the Romanian costume has always been inclined to accept it. Thus the beauty of embroidered peasant shirts and blouses and of peasant homespun skirts is no mere ornament but takes on the significance of the history of the people's way of life, and acquires the value of a psychological document. This history is much more alive than that imperfectly reflected by our chronicles whose survival has often been endangered and which have a limited appeal at any time. The beauty of our sewing is history they put on to keep it fresh and unadulterated. Every young girl had to learn it: the moral training was followed by an improvement of craftsmanship. This was the secret legacy bequeathed by Dacian mothers who wrung it out of their broken hearts many many centuries ago. The emergence of the Romanian people was a heart breaking process despite the aura with which subsequent generations have surrounded it and the task of saving the soul of the people devolved especially upon the women. They brought up their children amid songs, and busying themselves with the needle and recalling the past became a major concern of every generation. The Romanian folk costume have lived throughout the centuries in close communion with poetry, and a careful heartfelt examination will reveal its lyrical thrill. Like all hidden treasures, the treasury of its meanings has only retained gold. Gold that it has dedicated to the sun, has accompanied it on its ramblings through the woods, has followed the bitter-sweet furrow turned up by the plough everywhere stirring the music of olden times. Time which relegates the evil to oblivion has enhanced its brilliance restoring its original harmony to match a sensitive and luminous soul.

As it has moulded fresh patterns out of its own varied sources, the Romanian folk costume has been less responsive to foreign influences. It comprised a clear-cut body of ethnic information which was instinctive-

ly opposed to any attempt at hybridization. This makes for the grandeur of its appearance, for the originality of its pattern, the balance of its outbursts, for high sophistication and the worth conferred by beauty... Sometimes when examining the art of the present or of a particular historical period, by a diachronic approach, one cannot fail to note that hesitating and selfconscious as it were in front of the technical products competing with it, it accepts excessive ornamentation in an effort to appear beautiful. This is all the more true of the art of the peasant nowadays. This is the first, if clumsy, defensive measure, a psychological deadlock which the peasant gives up before very long. Genuine peasant art is always to be found in the inheritance of the people whose beauty is expressive of the need to survive on its own merit. It is here too that the peasant searches for it as he instinctively relies on the artistic taste that has stood the test of time. We search for it in the past where it appears unambiguous, unhesitating and does not resort to Baroque devices to protect itself. The perennial element of art is less obvious, more difficult to discern in the present. Time acts as a filter percolating the impure underground springs so that in the end the water becomes crystal clear.

R o m a n i a n F o l k C o s t u m e s by Alexandrina Enăchescu Cantemir faithfully illustrates the garb of our forebears. Comprising specimens from all the districts of Romania, it achieves a balanced qualitative and quantitative representation of the folk costume as a whole. One of the salient features of this work is the accurate reproduction of the actual colours of the motifs that served as models. This is an aspect of obvious interest for the handicraftsmen shops, especially nowadays when often enough, the misconception seems to prevail that a certain colour can easily be substituted for another, when chance is taken for a creative act and the shades, which synthetic paints do not supply so readily, are obtained rather hurriedly, when the age-old means of obtaining vegetal colours is unjustly ignored, and almost no importance is attached to the dominant colour and pastel or loud colours are introduced with a gracefulness fraught with dangers. The requirements of mass production and the idea that the national costume needs rather more skill than real know-how have led to a deterioration of its artistic standards which have become mere workmanship. This may seem a natural development but the fact should not be overlooked that never do we come across two absolutely identical specimens in folk art and that any folk costume is unique and thus meets one of the basic requirements of art. This album serves at once as a document and, more significantly still, a guide. It has a beauty of its own, which is that of the Romanian costume itself. As for craftsmanship even a cursory examination of the colour plates speaks for itself. The specimens contained herein display stunning craftsmanship. The impression of freshness mingles with the thrill caused by old age, the molecular perfection of the finish, the sober and majestic elegance of the embroidered shirts and blouses, the suavity of floss silk veils, the contained stir of masculine motifs, all this uplifts the soul that contemplates these icons of old. The publication of Alexandrina Enăchescu Cantemir's *R o m a n i a n F o l k C o s t u m e s*, a work that superbly illustrates the most complex aspect of our folk art, i. e. folk costume, is of special significance. First and foremost, it contributes to making known a work of national interest, and to making known the soul of the Romanian people by means of their own art. Secondly it has an educational interest as well as a more general cultural one. It represents with dignity the art of our people abroad and ranges it high among the artistic achievements of other peoples.

C. D. ZELETIN

AUTHOR'S NOTE TO THIS EDITION

The present album is part of a much larger work whose first volume was entitled: Alexandrina Enăchescu Cantemir, *P o r t u l p o p u l a r r o m â n e s c* (Romanian Folk Costumes), Scrisul Românesc, Craiova, 1939, and some other volumes are in manuscript. This volume contains a selection of details from the manuscripts, a fact which accounts for its fragmentary character. In order to fully understand the significance of these details the reader is referred to the plates in the 1939 volume.

I could have hardly managed to carry out this work by myself; from the very beginning I was assisted by my sister AURELIA CANTEMIR and my nephews, the architect Florin Cantemir and the physician George Emil Palade, a prominent personality of present day world medicine. I take this opportunity to thank them and recall the memory of so many hours of work and the trips we made together to many villages in this country in all weathers.

My thanks are also due to my pupils and friends who helped me with the drawings: Polixenia Călin, Elena Bătrînescu, Filofteia Minculescu, Maria Roşa, Virginia Arişanu, Florica Logofetescu, Veronica Nicoară, Maria Popa and Victoria Predeleanu.

I also wish to thank my nephew, doctor C. D. Zeletin, who supervised the appearance of the present edition.

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR

LE COSTUME POPULAIRE ROUMAIN

L'album intitulé *Le costume populaire roumain*, œuvre d'Alexandrina Enăchescu Cantemir, ne représente qu'une partie d'un ouvrage bien plus vaste, qui, dans un ensemble de plus de 800 planches, contient une série d'éléments fondamentaux du vêtement traditionnel porté par le peuple roumain. Cet album, présentant des aspects caractéristiques du costume paysan de toutes les contrées du pays, est la première synthèse de ce genre qui, par son étendue, sa maîtrise et sa compétence, s'élève à la hauteur du génie créateur du peuple roumain.

En 1939, Alexandrina Enăchescu Cantemir avait fait paraître aux éditions «Scriul românesc» de Craiova un premier volume ayant pour titre *Le costume populaire roumain* et offrant une présentation intégrale des costumes nationaux. Ce volume, préparé pour figurer cette même année à l'Exposition Universelle de New York, tenait compte, dans ses lignes générales, de certaines nécessités résultant de cette circonstance. Aussi la partie la plus importante et la plus ample de l'ouvrage, consacrée aux détails, n'a-t-elle pas été imprimée alors; dans l'intention de l'auteur, le travail devait être publié, dans sa totalité, en cinq volumes massifs, dont seuls des extraits paraissent aujourd'hui.

L'auteur de l'ample recherche dont il est question ici, âgée actuellement de 90 ans, a consacré toute sa vie à l'étude de l'art et du costume roumains, elle-même étant une artiste en matière de broderie. Originaire de Cîmpulung-Muscel, région du pays où le séculaire costume roumain s'est maintenu jusqu'à notre époque dans toute son authenticité et sa vigueur, elle a acquis dès son jeune âge le goût du beau, inspiré par les admirables blouses paysannes brodées du département de Muscel; elle s'est perfectionnée dans le difficile métier de la broderie sur le sol même de sa contrée natale, puis a étudié le dessin à Bucarest, avec le peintre Sava Henția. Par la suite, elle a poursuivi des études de spécialité et a obtenu une qualification exceptionnelle à Vienne, à la *Franz Joseph Kunststickererschule*, où une chaire lui a même été offerte; mais elle y a renoncé, préférant rentrer dans son pays, le seul endroit où elle pouvait véritablement se consacrer à l'art roumain. Revenue de l'étranger au début du siècle, elle a longtemps rempli les fonctions de professeur et de directrice à l'école de broderie artistique *Tudosa Doamna* de Bucarest. Jeune encore, elle nourrissait l'idée d'un audacieux ouvrage qui lui eût permis de réaliser, dans la mesure de ses possibilités, une présentation exhaustive des aspects les plus divers du costume populaire roumain. Guidée par cette pensée, elle parachève sa propre formation, prépare des élèves à même de l'assister et entreprend de nombreux voyages à travers toute la Roumanie. En outre, elle étudie à Rome l'habillement des Daces figurant dans les bas-reliefs de la Colonne Trajane, et le compare à celui qui se trouve sur les métopes du monument d'Adamclisi. Tout en poursuivant spécialement ses recherches dans la contrée de Hațeg, où l'héritage dace a été fidèlement conservé, elle étudie avec un égal intérêt les zones périphériques du pays. Elle pénètre la logique souvent absconse de la circulation des motifs, de la lutte contre les influences extérieures, et elle sélectionne tout ce qui lui paraît digne d'être retenu et transmis. Partout, au cours de voyages parfois très pénibles, elle effectue des recherches, fait des croquis et imagine le grand ouvrage qu'elle se propose de mener à bien, et dont la préparation et la mise en œuvre ont constitué des dizaines d'années d'efforts. La pensée qui a animé l'auteur et qu'elle fait connaître dans la préface du volume imprimé en 1939, a été de mettre un terme à la détérioration des motifs populaires résultant des adaptations citadines, et de venir au secours de certaines beautés qui risquent de tomber dans l'oubli.

La création d'Alexandrina Enăchescu Cantemir, que de grands écrivains et intellectuels du pays, tels que Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Gusti et d'autres, ont pu considérer à juste titre comme un chef-d'œuvre, diffère nettement d'autres ouvrages similaires. Sa qualité la plus remarquable est l'authenticité. L'auteur — au cours de ses nombreuses pérégrinations dans les villages les plus isolés du pays, ceux auxquels ont donc été épargnées les influences néfastes en matière de costume national — a réalisé une sélection scientifique où la primauté revient au principe de l'ancienneté et à celui de la pureté. En suivant les fils de cet entrelacs fécond, attirée par les origines et les entrecroisements, l'auteur s'est efforcée de présenter les choses dans la lumière de la vérité qu'elles reflètent, celle de l'unité et de la continuité ethniques des Roumains sur l'ensemble du territoire du pays.

Le costume paysan roumain est le miroir d'une spiritualité et d'une esthétique solidement étayées et fort anciennes. Sa beauté est née de la rencontre de milliers de pensées, elle a passé par une multitude de mains, elle a donné du bonheur à de nombreuses existences, mais elle est restée la même, depuis l'époque ancestrale des Thraces. Le costume du paysan roumain est celui des Daces, qui se retrouve tel quel chez le montagnard d'aujourd'hui. Les ancêtres le portaient avec une dignité qui, en général, n'est pas l'apanage du vêtement, mais celui des insignes de la noblesse. En le portant, ils ont traversé la cendre fumante des nombreuses tragédies qui ont marqué la vie de la nation. Les âpres circonstances de l'histoire des débuts du peuple roumain n'ont pas permis à celui-ci de réunir, dans des écrits reflétant sa sagesse, toute son expérience et sa philosophie; aussi les a-t-il coulées dans l'extraordinaire vertu métaphorique de la langue, dans ses éléments parémiologiques et dans un tempérament salubre. Par ailleurs, les mêmes vicissitudes ont eu pour effet de codifier l'histoire de l'âme roumaine dans la beauté paisible des motifs brodés sur les blouses paysannes, dans le raffinement des voiles diaphanes de soie grège, dans la sobriété robuste des blancs manteaux fourrés de la région de Hațeg. C'est là que l'âme roumaine peut être en quelque sorte lue à livre ouvert. La résolution, transmise d'une génération à l'autre, de conserver le costume national, durant une longue période où diverses infiltrations tentaient de l'envahir et de l'altérer, a été si ferme qu'elle a constitué une réelle manifestation de la résistance de notre nature, élastique dans d'autres problèmes de la vie, et nuancée par une intelligence innée. Il existe d'ailleurs des documents qui attestent ce caractère conservateur, non seulement comme un trait de tempérament, mais aussi comme un acte de conscience.

Un mémorialiste étranger du XVIe siècle consigne, dans l'un de ses ouvrages, qu'en ce temps-là, en Moldavie, l'adoption, sous une forme ou sous une autre, d'un costume étranger était punie de mort. Néanmoins, la sauvegarde du costume national était bien moins dictée par une disposition légale que par un attachement profond du peuple, résultant d'une certaine nuance propre à l'âme roumaine. Celle-ci a généralement préféré d'autres sentences, infaillibles et douces, comme par exemple ce memento transmis de père en fils, correctif de tout écart de l'intégrité traditionnelle: «parle toujours ton langage, agis selon ta tenue». L'âme roumaine s'est retrouvée dans l'idéal de beauté de son propre art, subtil, unitaire et nuancé. Son art est pénétré de la mesure et de la noblesse qui sont la marque de la discrétion. Aucune ostentation ne l'éblouit, rien de criard ne le trouble. Empreints de l'exceptionnelle modestie propre à la richesse, les motifs de l'art populaire roumain produisent une impression de finesse et, en même temps, de profondeur. La première place n'y est pas occupée par le motif naturel: images anthropomorphes, oiseaux, animaux de la forêt, fleurs ou plantes, aspects de la vie quotidienne, du travail ou de la joie, comme dans l'art d'autres peuples. L'art exprimé par le costume roumain n'est pas une image directe des beautés de la nature: longuement distillé, il ne copie pas servilement le motif naturel, qui n'y apparaît plus que comme une impression vague, difficilement déchiffrable, presque absente. Le stade des prédilections sensorielles a été dépassé et, par transfiguration, on atteint au niveau de la véritable beauté, du détachement esthétique. En traversant la structure morale comme un rayon de lumière traverse un cristal, l'art populaire roumain suit les directions imprimées par celle-ci, après les avoir soumises à la censure d'une sobre logique. Les motifs des broderies de la région de Muscel ou de Suceava constituent une indubitable preuve de pensée artistique. Lorsque nous découvrons une image naturelle — comme par exemple un oiseau sur certains tapis, ou le méandre bordant une jupe — cette image a moins la valeur d'un motif que celle d'un symbole dont, souvent, le sens s'est perdu. Or, le symbole est, par définition, un mode d'expression primitif, l'illustration d'un concept au moyen d'une image, et l'art du vêtement roumain a toujours tendance à l'accepter. De cette façon, la beauté des blouses et des jupes dépasse les limites d'une simple ornementation caractéristique, pour prendre la valeur d'une histoire du style propre à la vie d'une nation, la valeur d'un document psychologique. Une histoire plus vivante que celle des imparfaites chroniques au destin fragile, vouées à n'être consultées que d'une manière intermittente et par un nombre réduit de personnes. La beauté des broderies roumaines est une histoire portée à même le corps, afin que l'oubli ne puisse l'anéantir. Chaque jeune fille a dû apprendre à l'écrire: il s'agissait, en premier lieu, d'une prépa-

ration spirituelle, et ensuite seulement d'un exercice d'adresse manuelle. C'était une exhortation muette, jaillie voici bien des siècles du cœur brisé des dernières mères du peuple dace. D'un cœur brisé, parce que la naissance de la nation roumaine — quelle que soit l'auréole que la postérité lui ait conférée — s'est réalisée à la suite d'une tragédie où la mission de sauver l'âme d'un peuple est, tout naturellement, revenue en premier lieu aux femmes. Ce sont elles qui ont formé leurs enfants en leur apprenant à chanter et à manier l'aiguille; et l'évocation commencée par l'un est parachevée par l'autre. Ainsi, notre costume populaire a traversé les siècles en fraternisant avec la poésie. Si l'on s'attache à l'étudier, attentivement, avec amour, on ne manquera pas de découvrir en lui un frémissement de lyrisme. De même que dans tous les trésors cachés, dans celui qui renferme le sens profond du peuple, c'est l'or seul qui est conservé; mais un or généreusement offert au soleil, répandu dans les forêts, longeant le sillon doux-amer de la charrue et suscitant partout la musique d'un lointain passé. Le temps, avec sa saine vertu de l'oubli du mal, a avivé son éclat, lui a rendu son harmonie première, appropriée à une âme sensible et lumineuse.

Regroupant en des formes nouvelles l'éparpillement de ses sources et sa propre diversité, le costume populaire roumain ne s'est jamais montré accueillant aux influences étrangères. Sa forme couvrait un fond ethnique strictement déterminé qui, par un instinct vital, répudiait toute tentation d'hybridation. Ce fait le rendait majestueux dans sa tenue, original quant aux créations, mesuré du point de vue des effusions, vigoureux dans le raffinement et d'une digne beauté... Il arrive parfois, quand on examine l'art du moment présent — ou d'un certain présent — quand, donc, on le considère de front, de remarquer que cet art, oscillant, intimidé par les produits techniques qui lui font concurrence, accepte un excès d'ornementation, dans un évident désir de s'embellir. La chose est particulièrement visible en ce qui concerne l'art du paysan d'aujourd'hui. C'est là une première mesure de défense, d'ailleurs maladroite, une impasse psychologique à laquelle il renonce rapidement. L'art paysan véritable doit toujours être cherché dans un héritage du passé; là, le besoin de beauté est une mesure strictement nécessaire pour durer par soi-même. C'est dans le passé que le paysan cherche le beau, car il s'appuie instinctivement sur la garantie d'un goût artistique vérifié tout au long du temps. Nous aussi, nous chercherons le beau dans le passé, où il apparaît clairement, où il n'energiste pas d'oscillations et où il ne se défend pas en dressant des barricades baroques. Par ailleurs, l'élément durable des différents aspects de l'art est plus confus, plus difficile à déceler dans le présent. Le temps est pareil à un filtre qui, dans les courants souterrains, retient l'impureté que représente tout surplus, et les clarifie pour en faire des sources jaillissantes.

Le costume populaire roumain par Alexandrina Enăchescu Cantemir, est un miroir fidèle du vêtement ancestral. Groupant des éléments de costume de toutes les régions du pays, cet ouvrage équilibre leur présentation de manière à refléter, sous le rapport de la quantité et de la qualité, une situation parfaitement réelle. L'une de ses principales vertus est de rendre avec exactitude la couleur des motifs qui ont servi de modèle. Ce fait nous semble particulièrement important pour les ateliers d'artisans, aujourd'hui quand on nourrit maintes fois l'illusion qu'une couleur peut être facilement substituée à une autre, quand on confond l'intervention du hasard dans la réalisation d'un motif avec l'acte de création, quand on n'insiste pas assez pour obtenir les nuances que les couleurs synthétiques ne peuvent toujours offrir, quand l'art ancestral de produire des couleurs végétales est injustement déconsidéré, quand l'intérêt accordé à la couleur dominante est minime et quand on adopte, avec une dangereuse désinvolture, la nuance pastel ou la couleur stridente. Le besoin de produire en série, de même que la conception selon laquelle la confection du costume national exige beaucoup de métier et peu de science, ont fait descendre son exécution des hauteurs de l'art à la condition de l'artisanat. Il est possible que cette situation paraisse parfaitement naturelle, mais il ne faut pas oublier qu'à la campagne on ne rencontre jamais deux pièces en tous points semblables, et que chaque costume populaire remplit l'une des conditions essentielles de l'œuvre d'art: l'unicité. Le présent album, répondant à ces exigences, présente une valeur documentaire et, ce qui est plus important encore, une valeur de guide. Mais il constitue aussi une beauté en soi, sa propre beauté, qui est celle même du costume national roumain. En ce qui concerne la réalisation artistique, un simple regard jeté sur les planches présentées constitue la plus éloquente des réponses. La maîtrise y apparaît en effet stupéfiante. L'incidence entre l'impression de fraîcheur et l'émotion produite par la révélation de l'ancienneté, la perfection quasi-moléculaire de l'exécution, l'élégance sobre et impériale des blouses brodées, la suavité des voiles de soie grège, le frémissement contenu des motifs masculins, tout contribue à élever l'âme, en présence de ces images de l'ancien temps.

La publication de l'album *Le costume populaire roumain* par Alexandrina Enăchescu Cantemir, ouvrage qui illustre au superlatif l'aspect le plus complexe de notre art populaire, celui du costume, présente une importance toute particulière. En premier lieu, cet album contribue à populariser une œuvre d'intérêt national, à faire connaître l'âme du peuple roumain par le truchement de son propre art.

Secondement, il a une incontestable valeur éducative et offre un intérêt culturel d'ordre général. Il présente dignement l'art de notre peuple par-delà les frontières du pays, le situant à un niveau élevé, de plain-pied avec les arts de tous les autres pays.

C. D. ZELETIN

NOTES SUR LA PRÉSENTE ÉDITION

L'album qui paraît aujourd'hui représente seulement une partie d'un ouvrage bien plus étendu, dont un premier volume a paru sous le titre: Alexandrina Enăchescu Cantemir, *Le costume populaire Roumain*, Editions Scrisul Românesc, Craiova, 1939; les quelques autres volumes sont en manuscrit. Cet album comprend une sélection des détails qui s'y trouvent, ce qui explique son aspect fragmentaire. Pour comprendre toute la signification de ces détails, nous prions le lecteur que la question intéresse, de consulter les silhouettes reproduites dans le volume publié en 1939.

La réalisation de cet ouvrage n'est pas le fruit de mes seules possibilités; dès le début, j'ai été aidée par ma sœur AURELIA CANTEMIR et par mes neveux, l'architecte Florin Cantemir et le docteur Emil Palade, aujourd'hui une personnalité marquante de la médecine mondiale. Je leur exprime une fois encore mes remerciements et je garde dans mon cœur le souvenir de toutes nos heures de travail et de nos voyages, par beau ou vilain temps, à travers tant de villages du pays.

Je remercie mes élèves et mes amies qui m'ont aidée dans l'exécution des planches: Polixenia Călin, Elena Bătrînescu, Filofteia Minculescu, Maria Roșu, Virginia Arișanu, Florica Logofetescu, Veronica Nicoară, Maria Popa et Victoria Predeleanu.

La publication de ce volume me fournit en outre l'occasion de témoigner ma reconnaissance à mon neveu, le docteur C. D. Zeletin, par les bons soins de qui la parution de cet ouvrage a pu être menée à bien.

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR

RUMÄNISCHE VOLKSTRACHTEN

Das Album Rumänische Volkstrachten von Alexandrina Enăchescu Cantemir ist ein Auszug aus einem viel umfangreicheren Werk der Autorin, das auf über 800 Bildtafeln die Hauptbestandteile der rumänischen Volkstracht festhält. Es veranschaulicht Schmuckformen der von den Bauern aller Landesteile getragenen Trachten und ist die erste Synthese dieser Art, die durch ihre Ausmaße, Sachkenntnis und Einfühlungsgabe dem schöpferischen Genie des rumänischen Volkes entspricht.

1939 veröffentlichte Alexandrina Enăchescu Cantemir beim Verlag „Scrisul Românesc“ in Craiova einen ersten Band unter dem Titel Rumänische Volkstrachten, der die Bauerntracht in ihrer Gesamtheit darstellte. Dieses Buch war für die New Yorker Weltausstellung jenes Jahres bestimmt und diesem Zweck entsprechend gestaltet. Unveröffentlicht blieb damals der Hauptteil der Arbeit, die Details. Sie sollten, so wie sich die Autorin das vorgenommen hatte, in 5 großen Bänden erscheinen; nur ein Bruchteil des vorhandenen Materials wird in vorliegendem Band ausgewertet.

Die Autorin der hier besprochenen umfangreichen Arbeit zählt heute 90 Jahre; ihr ganzes Leben widmete sie der Erforschung der rumänischen Volkstracht und ist auch selbst eine Meisterin der Stickerei. Alexandrina Enăchescu Cantemir stammt aus Cîmpulung-Muscel, einem Landstrich, wo die Tracht sich authentisch und lebenskräftig durch die Jahrhunderte bis heute erhalten hat. Schon in der Kindheit entwickelte sich ihr Sinn für das Schöne anhand der dort getragenen Bauernhemden; das Sticken lernte sie in den heimatlichen Gefilden, später das Zeichnen in Bukarest beim Maler Sava Henția. Ihre Fachausbildung vervollständigte sie mit außerordentlichen Ergebnissen in Wien an der Franz-Joseph-Kunststickereischule; hier wurde ihr auch ein Lehrstuhl angeboten, jedoch zog sie es vor, in die Heimat zurückzukehren, denn nur hier konnte sie sich restlos der Erforschung rumänischer Volkskunst widmen. Anfang unseres Jahrhunderts aus der Fremde zurückgekehrt, war sie lange Zeit Professorin und Leiterin der Kunststickereischule „Tudosca Doamna“ zu Bukarest. Schon in ihrer Jugend schwebte Alexandrina Enăchescu Cantemir die Idee einer großangelegten Arbeit vor, die, soweit es in ihren Kräften stand, die verschiedensten Aspekte der rumänischen Volkstracht umfassen sollte. Im Hinblick auf dieses Endziel vervollständigte sie ihre eigene Ausbildung, zog Schülerinnen heran und unternahm wiederholt Reisen durch das ganze Land. Auch in Rom weilte sie und erforschte die Flachreliefs der Trajanssäule, deren Darstellungen der Daker sie mit denen auf den Metopen des Denkmals von Adamclisi verglich. Besonders Gewicht fiel in ihren Untersuchungen auf das Hațeg-er Gebiet, wo sich das dakische Erbe besonders erhalten hatte, aber großes Interesse wandte sie auch den Randgebieten des Landes zu. Sie vertiefte sich in die mitunter schwer entzifferbare Logik der Motivverbreitung, in die Auseinandersetzung mit den fremden Einflüssen und trug alles zusammen, was ihr des Weitergebens würdig schien. Überall, wohin sie ihre oft beschwerlichen Reisen brachten, untersuchte sie, machte Aufzeichnungen und stellte in Gedanken die Arbeit zusammen, deren Vorbereitung und Ausführung Jahrzehnte in Anspruch nahmen. Wie sie selber im Vorwort der 1939 herausgegebenen Ausgabe schrieb, ließ sie sich von der Idee leiten, den Verunstaltungen der Volkstracht im Vorstadtmilieu zu steuern und allmählich dem Vergessen anheimfallende Schönheiten zu retten.

Das Werk der Alexandrina Enăchescu Cantemir, das von großen Schriftstellern und Kulturschaffenden unseres Landes, wie Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Dimitrie Gusti u. a. als Meisterwerk gewertet wurde, unterscheidet sich von anderen ähnlichen Arbeiten. Sein Hauptkennzeichen ist die Authentizität. Auf ihren

wiederholten Wanderungen durch die entlegensten Dörfer des Landes, die den entfremdenden Einflüssen entzogen waren, unternahm die Autorin eine wissenschaftliche Aussonderung auf Grund der Reinheit und des Alters. Dieses Prinzip verfolgte sie konsequent, nahm Quellen und Überschneidungen in Augenschein und versuchte die Auswahl so zu treffen, daß sie eine Tatsache widerspiegelte, u. zw. die Einheit und völkische Kontinuität der Rumänen auf dem gesamten Landesgebiet.

Die rumänische Bauerntracht ist Ausdruck einer altüberlieferten und kraftvoll verankerten Geistesrichtung und eines ebensolchen Schönheitssinnes. Ihr besonderer Zauber ist auf tausend Ideen zurückzuführen, wurde von hunderten Händen geschaffen, beglückte viele Generationen, blieb aber der gleiche seit thrakischen Urzeiten. Es ist die dakische Tracht, die Kleidung unseres zeitgenössischen Gebirgsbauern. Die Ahnen trugen sie mit einer Würde, die im allgemeinen nicht dem Kleid zuzuschreiben, sondern Zeichen eines Seelenadels ist. Mit diesen Trachten überlebten sie so viele schwere Zeiten. Die historischen Gegebenheiten zu Beginn der rumänischen Volkwerdung gestatteten es nicht, Lebenserfahrung und Philosophie in gelehrten Abhandlungen niederzuschreiben, verschmolzen sie jedoch in der außerordentlichen metaphorischen Kraft der Sprache, in Sprichwörtern und in einem glücklichen Temperament. Dieselben Widrigkeiten des Lebens taten andererseits das Ihre dazu, daß die Seelengeschichte unseres Volkes in dem ruhigen Fluß der Stickereien auf den Bauernhemden, in der durchsichtigen Feinheit der Schleier, in der würdevollen Schlichtheit der weißen Bauernpelze aus dem Hateger Land aufgezeichnet wurde. Darin kommt die Seele unseres Volkes zum Ausdruck. Das Gebot der Ahnen, die Volkstracht zu hüten und zu wahren, in einer Epoche, in der fremde Einflüsse sie zu überwuchern drohten, war so entschieden, daß es als ein Ausdruck der Standhaftigkeit unseres Wesens aufgefaßt werden kann, das in anderen Lebensfragen elastischer war und sich von einer angeborenen Vernunft leiten ließ. Es gibt jedoch Urkunden, die diesen Konservatismus nicht nur als Sache des Temperaments bezeugen, sondern als bewußte Handlung.

Ein ausländischer Chronist aus dem 16. Jahrhundert erwähnte in einer seiner Schriften, daß in der Moldau jener Zeit auf das Tragen fremder Kleidung die Todesstrafe stand. Und trotzdem war die Neigung, die Tracht der Ahnen unverändert beizubehalten, weniger auf einen Befehl der Obrigkeit zurückzuführen, als vielmehr eine Herzenssache des rumänischen Volkes. Die Volksseele war eher geneigt, anderen unfehlbaren und sanften Urteilssprüchen nachzugeben, wie jenen Abweichungen von der traditionsgebundenen Lauterkeit verbessernden Mahnruf, den jede Generation der nachfolgenden weitergab: „Rede, wie dein Mund gewohnt und trage, was du je getragen...“ Die rumänische Volksseele fand ihr Spiegelbild im Schönheitsideal der eigenen subtilen, einheitlichen und doch so verschiedengestaltigen Kunst. Diese Volkskunst aber wahrt eine gemessene, edle Diskretion. Sie ist weder überladen, noch auffallend bunt, macht vielmehr den Eindruck eines bescheidenen Reichtums. Ihre Schmuckmotive sind fein und ausdrucksvoll. Der Natur entlehnte Ornamentmotive, Menschenfiguren, Vögel, Tiere, Blumen oder Pflanzen, aus dem Leben gegriffene Bilder der Arbeit oder Unterhaltung, haben nicht wie bei anderen Völkern, die Oberhand. Die Schmuckmotive der rumänischen Volkstracht sind kein unmittelbarer Abdruck der Natur; seit undenklichen Zeiten gewissermaßen „destilliert“, ist das Natur element nur noch andeutungsweise oder überhaupt nicht mehr festzustellen, das Stadium der Sinnesfreudigkeit ist überschritten, und durch wiederholte Abwandlungen wurde die höhere Stufe losgelöster ästhetischer Schönheit erreicht. Wie das Licht in einem Kristall, so wurden die Motive in der Volksseele polarisiert, die ihnen die ihr entsprechende Richtung verlieh und sie dann der Überprüfung einer strengen Logik unterwarf. Die Stickereien aus Muscel, aus der Gegend von Suceava oder aus dem Hateger-Land sind unzweifelhafte Beweise künstlerischen Denkens. Findet man ab und zu die natürliche Wiedergabe eines Vogels auf den Bauernteppichen oder das Schlüsselbund auf den wollenen Rockschrürzen, so hat diese Wiedergabe nicht so sehr den Wert eines Motivs als vielmehr eines uns Heutigen oftmals nicht mehr verständlichen Symbols. Ein Symbol ist aber eine primitive Ausdrucksweise, die Verbildlichung eines Gedankens; die künstlerische Gestaltung der rumänischen Volkstracht nimmt solche Ausdrucksweise jedoch immer an. Der Reiz der rumänischen Bauernblusen und Rockschrürzen ist also nicht spezifischen Schmuckmotiven schlechthin zuzuschreiben; er hat den Wert einer Stilgeschichte im Leben eines Volkes, den Wert eines psychologischen Dokuments. Und diese Geschichte ist lebendiger als alle vom Schicksal gefährdeten Chroniken, die ab und zu durchblättert werden. Die Schönheit unserer Volksstickerei ist eine von Menschenleibern getragene Geschichte, um nicht der Vergessenheit anheimzufallen. Jedes Mädchen war verpflichtet, diese Schriftzüge zu erlernen; sie gehörten vorerst zu einer geistigen Ausbildung, später zu einer handwerklichen Tätigkeit. Es war ein geheimnisvoller Ansporn, der aus dem gebrochenen Herzen der letzten dakischen Mütter durch das Dunkel der Jahrhunderte aufstieg. Aus gebrochenem Herzen, denn die Volkwerdung der Rumänen geschah, wenn die Nachwelt sie auch im Glorienschein sah, auf Grund einer Tragödie, in der die seelische Rettung eines Volkes vor allem den Frauen zustand. Sie zogen die Kinder im Klang des Liedes und mit der Nadel in der Hand auf; was aber das Lied heraufbeschwor, hielt die Nadelarbeit fest. So durchmaß unsere Volkstracht die Jahrhunderte Hand in Hand mit der Dichtkunst; eine aufmerksame

iebevolle Erforschung deckt eine Welt der Lyrik auf. Wie in allen verborgenen Schätzen blieb auch hier nur das Gold bestehen. Ein der Sonne entliehenes Gold, das die Wälder durchleuchtete, der von der Pflugschar gerissenen Furche folgte und überall das Echo längst vergangener Zeiten erweckte. Die glückliche Natur des Menschen, der Schlechtes leicht vergißt, läuterte dieses Echo, gab ihm den Urklang zurück, der einer einfühlbaren, lichten Seele entsprach.

Die rumänische Volkstracht prägte sich aus den eigenen Quellen, aus der eigenen Vielfältigkeit neue Schablonen und zeigte sich fremden Einflüssen gegenüber wenig aufnahmefähig. Ihre Formen entsprachen einem scharf umrissenen ethnischen Quellenmaterial, das aus einem sicheren Lebensinstinkt heraus jeden Versuch einer Hybridisation abwies. Und das gab ihr edlen Anstand, originelle Gestalt, phantasievolle Raffinesse und würdevolle Schönheit... Erforscht man die Kunst der Gegenwart, so bemerkt man mitunter, daß sie den Einschüchterungsveruschen technischer Produkte unterliegt und übertriebene Schmuckfreudigkeit an den Tag legt, um schöner zu erscheinen. Vor allem die heutige Bauernkunst. Es ist dies eine erste, etwas ungeschickte Maßnahme der Abwehr, der Selbsterhaltung, ein psychologischer Fehltritt, der bald rückgängig gemacht wird. Die wahre Bauernkunst muß immer im Volkserbe gesucht werden; dort ist die Schönheit der strenge Maßstab ihrer selbst. Dort sucht sie auch der Bauer, denn er vertraut dem von der Zeit gefilterten künstlerischen Geschmack. Auch wir suchen sie in der Vergangenheit, wo sie klar aufscheint, ohne Abweichungen und ohne sich hinter barocken Formen zu verschanzen. Übrigens sind die die Fortdauer der Kunst bestimmenden Elemente heute schwerer wahrzunehmen. Die Zeit ist der Filter, der den unterirdischen Strömen die Unwerte absaugt und sie für den Gebrauch reinigt.

Der Band *Rumänische Volkstrachten* von Alexandrina Enăchescu Cantemir gibt ein getreues Bild der althergebrachten Trachten. Trachtenstücke aus allen Landesteilen sind darin vertreten und ihre Auswahl wurde so getroffen, daß sie mengen- und gütemäßig die wahre Lage beleuchtet. Besonders hervorzuheben ist die genaue Wiedergabe der Farbnuancen der als Model dienenden Motive. Dies ist für die Handwerksgenossenschaften besonders wichtig, da man heute öfters dazu neigt, eine Farbe durch die andere zu ersetzen, da man den wahren Schöpfungsakt bei der Gestaltung eines Motivs mit dem Spiel des Zufalls verwechselt, da man nicht genug Zeit auf die Entwicklung von Farbtönungen verwendet, die die synthetischen Farbstoffe ohnehin nicht hergeben können, da man das uralte Handwerk der Herstellung pflanzlicher Farbstoffe mißachtet, auf die Hauptfarbtönung geringe Mühe verwendet und mit gefährlicher Unbekümmertheit grelle oder Pastellfarben einfügt. Die Notwendigkeit, Trachten in Serien zu fertigen, und die Auffassung, wonach die Herstellung einer Tracht mehr Handfertigkeit und weniger Wissen fordere, stürzten die Volkstracht von der Höhe der Kunst auf die Stufe des Kunsthandwerks. Möglich, daß dies alles dem natürlichen Gang der Dinge entspricht, doch darf man nicht vergessen daß man auf dem Dorfe nie zwei vollkommen gleichen Trachtenstücken begegnet und daß somit jede Bauertracht eine der Hauptforderungen der Kunst erfüllt: die Einmaligkeit. Unser Bildband kommt diesen Forderungen entgegen, er hat dokumentarischen Wert und kann darüber hinaus auch als Leitfaden dienen. Er ist aber auch an und für sich wertvoll, er besitzt die Schönheit der rumänischen Volkstracht. Was die künstlerische Gestaltung anbetrifft, genügt schon ein Blick auf die Bildtafeln. Die Meisterschaft ist wahrhaftig verblüffend. Vor diesen altertümlichen Ikonen erbebt die Seele des Betrachters, von dem Eindruck von Frische berührt, der sich mit dem Schauer der Entdeckung des Altwürdigen überschneidet, von der Vollkommenheit in der Ausführung, der eleganten Vornehmheit der Frauenblusen, der Feinheit der Rohseidenschleier, der ernsten Verhabenheit der Männertracht beeindruckt.

Die Herausgabe des Bandes *Rumänische Volkstrachten* von Alexandrina Enăchescu Cantemir, dieser Arbeit, die den komplexesten Aspekt der Volkskunst, die Bauertracht, widerspiegelt, ist von besonderer Bedeutung. Vor allem trägt er zum Verständnis der rumänischen Volksseele durch Vermittlung der eigenen Kunst bei. Dann kommt ihm auch eine erzieherische Rolle zu und ein allgemeiner kultureller Wert. Außerdem macht er unsere Volkskunst im Ausland bekannt und reiht sie in die Kunst der anderen Völker ein.

C.D. ZELETIN

ANMERKUNGEN ZUR AUFLAGE

Dieser Bildband ist nur ein Bruchteil einer viel größeren Arbeit, von der ein erster Band unter dem Titel *Rumänische Volkstrachten* im Verlag „Scriul Românesc“, Craiova 1939, erschienen ist; andere Bände befinden sich noch in Manuskriptform. Vorliegender Band bringt eine Auswahl von Teilansichten der in diesen Manuskripten enthaltenen Trachtenstücke, was

seinen fragmentarischen Charakter erklärt. Um den vollständigen Sinn dieser Teilstücke zu erfassen, bitten wir den Leser, die Abbildungen im 1939 veröffentlichten Band zu betrachten.

Bei der Bearbeitung dieses Buches halfen mir meine Schwester AURELIA CANTEMIR und meine Neffen, der Architekt Florin Cantemir und der Arzt George Emil Palade, heute eine weltweit anerkannte Persönlichkeit der medizinischen Wissenschaft. Ich danke ihnen auch auf diesem Wege und bewahre im Herzen die Erinnerung so vieler gemeinsam verbrachter Arbeitsstunden und Wanderungen bei gutem oder schlechtem Wetter durch viele Dörfer unseres Landes.

Meinen Dank auch meinen Schülerinnen und Freundinnen: Polixenia Călin, Elena Bătrînescu, Filofteia Minculescu, Maria Roşa, Virginia Arişanu, Florica Logofetescu, Veronica Nicoară, Maria Popa und Victoria Predeleanu, die mir bei der Ausarbeitung der Bildtafeln halfen.

Die Herausgabe des Buches gibt mir auch Gelegenheit, meinem Neffen Dr. C. D. Zeletin, der die Redaktion besorgte, zu danken.

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR

НЕСКОЛЬКО СЛОВ ОБ ИЗДАНИИ

Публикуемый ныне альбом — это лишь часть гораздо более обширного труда, первый том которого вышел под заглавием: Александрина Енэреску Кантемир, Румынский народный костюм, «Скрисул Ромынешк», Крайова, 1939 г.; другие остались в рукописи. Настоящий том включает ряд отобранных из неанпечатанной части деталей костюма, что объясняет его фрагментарный аспект. Чтобы понять назначение этих деталей, просим читателя, интересующегося этим вопросом, просмотреть иллюстрации в томе, изданном в 1939 году.

Этот труд — плод не только моих усилий; с первых же шагов мне помогали моя сестра АУРЕЛИЯ КАНТЕМИР, мои племянники — архитектор Флорин Кантемир и доктор Джордже Эмиль Паладе, сегодня крупная фигура в мировой медицине. Благодарю их еще раз и храню в душе воспоминания о часах совместной работы и о поездках, в хорошую и плохую погоду, по множеству сел нашей страны.

Благодарю моих учениц и друзей Поликсению Кэлпи, Елену Бэтрынеску, Филофтею Минкулеску, Марию Роша, Вирджинию Аришану, Флорику Логофетеску, Веронику Микоаре, Марию Попа и Викторню Пределяну, которые помогали мне в исполнении иллюстраций.

Также пользуюсь случаем, чтобы принести мою благодарность моему племяннику доктору К. Д. Зелетину, под наблюдением и с помощью которого вышла эта книга.

АЛЕКСАНДРИНА ЕНЭРЕСКУ КАНТЕМИР

Lector: Marin Ivan
Prezentarea grafică: Elena Dinulescu

Apărut: 1971. Coli tip: 2,4. Planșe offset: 80

Întreprinderea poligrafică Sibiu
Șoseaua Alba Iulia nr. 40
Sibiu: Republica Socialistă România

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

1

Port din Rucăr

Costume from Rucăr

Costume de Rucăr

Tracht aus Rucăr

Народный костюм из Рукэра

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

2

Fotă din Rucăr. *Detaliu*

Apron from Rucăr. *Detail*

«Fotă» — jupe de Rucăr. *Détail*

Schürze aus Rucăr. *Detail*

Крестьянская юбка-«фота» из Рукэра. *Деталь*

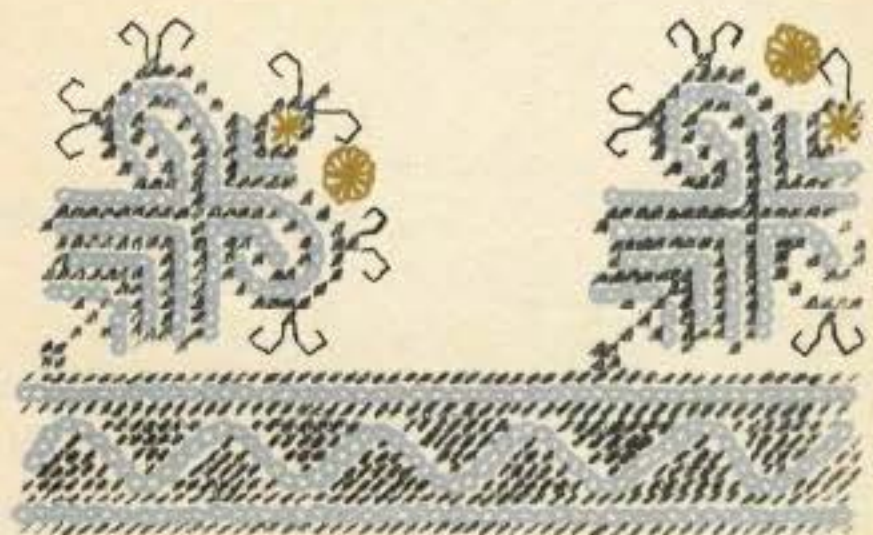
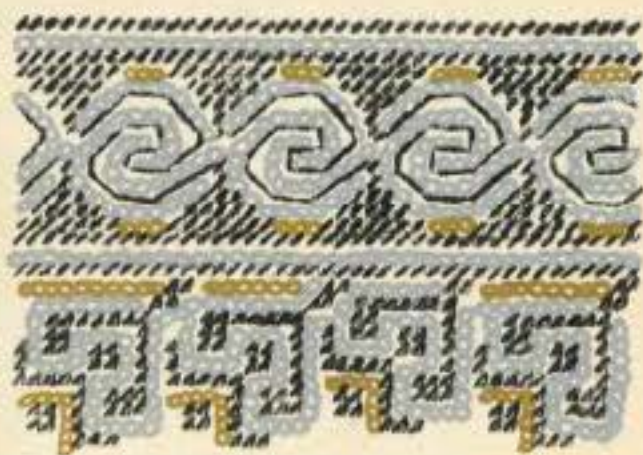
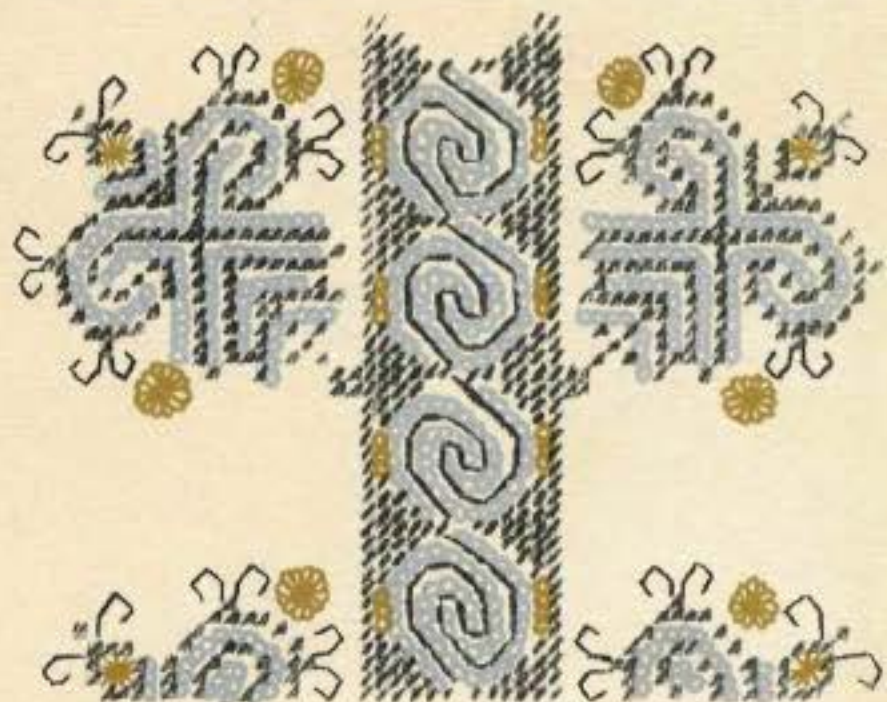

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

3

Vechi port femeiesc din Muscel
Old costume for woman from Muscel
Vieux costume féminin de Muscel
Alte Frauentracht aus Muscel
Старинный женский народный костюм из Мусчела

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

4

le veche din Muscel. *Detalii.*

Old smock from Muscel. *Details.*

Vieille blouse brodée de Muscel. *Détails.*

Altes Bauernhemd aus Muscel. *Details.*

Старинная крестьянская блузка-«ия» из Мусчела. *Детали.*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

5

Veche fotă din Muscel. *Detaliu*

Old apron from Muscel. *Detail*

Vieille «fotă» — jupe de Muscel. *Détail*

Alte Schürze aus Muscel. *Detail*

Старинная юбка-«фота» из Мусчела. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

6

Vechi port din Argeş

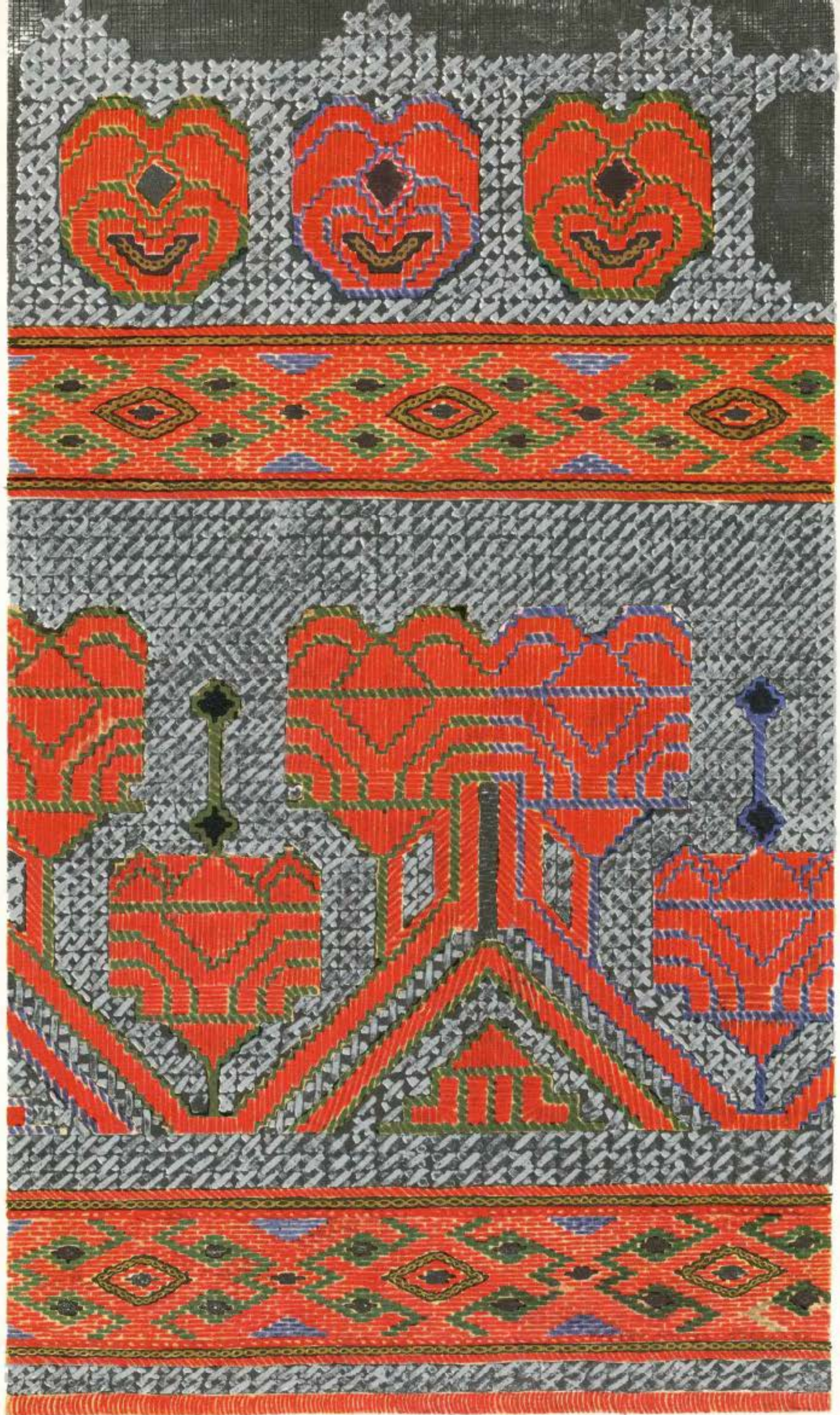
Old costume from Argeş

Vieux costume d'Argeş

Alte Bauerntracht aus Argeş

Старинный народный костюм из Арджеша

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

7

Vechi port din Argeş. Vîlnicul mare. *Detaliu*

Old costume from Argeş. The great skirt. *Detail*

Vieux costume d'Argeş. «Vîlnic» — jupe. *Détail*

Alte Tracht aus Argeş. „Vîlnicul mare“ (schürzenartiger Rock). *Detail*

Старинный народный костюм из Арджеша. Юбка-«выльник». *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

8

Port din Muscel

Costume from Muscel

Costume de Muscel

Tracht aus Muscel

Народный костюм из Мусчела

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

9

Ie din Muscel. *Detalii*

Smock from Muscel. *Details*

Blouse brodée de Muscel. *Détail*

Bauernhemd aus Muscel. *Details*

Блузка-«ия» из Мусчела. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

10

Fotă din Muscel. *Detaliu*

Apron from Muscel. *Detail*

«Fotă» — jupe de Muscel. *Détail*

Schürze aus Muscel. *Detail*

Юбка-«фота» из Мусчела. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

11

Maramă din Argeș. *Ansamblu și detaliu*

Veil from Argeș. *Complete piece and detail*

Voile brodé d'Argeș. *Ensemble et détail*

Kopfschleier aus Argeș

Шарф-«марама» из Арджеша и его деталь

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

12

Brâu și catrințe din Argeș. *Detalii*

Braided belt and one-piece skirts from Argeș. *Details*

Ceinture large et «catrințe» — jupes-tabliers d'Argeș. *Détails*

Gürtel und Schürzen aus Argeș. *Details*

Пояс и юбка-«катринца» из Арджеша. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

13

Fotă străveche din Argeș. *Detaliu*

Ancient apron from Argeș. *Detail*

«Fotă» — vieille jupe d'Argeș. *Détail*

Alte Schürze aus Argeș. *Detail*

Старинная юбка-«фота» из Арджеша. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

14

Străveche fotă și brîu argeșean. *Detalii*

Ancient apron and braided belt from Argeș. *Details*

«Fotă» — vieille jupe et ceinture large d'Argeș. *Détails*

Alte Schürze und Gürtel aus Argeș. *Details*

Арджешские старинные юбка-«фота» и пояс. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

15

Port vechi din Ialomița

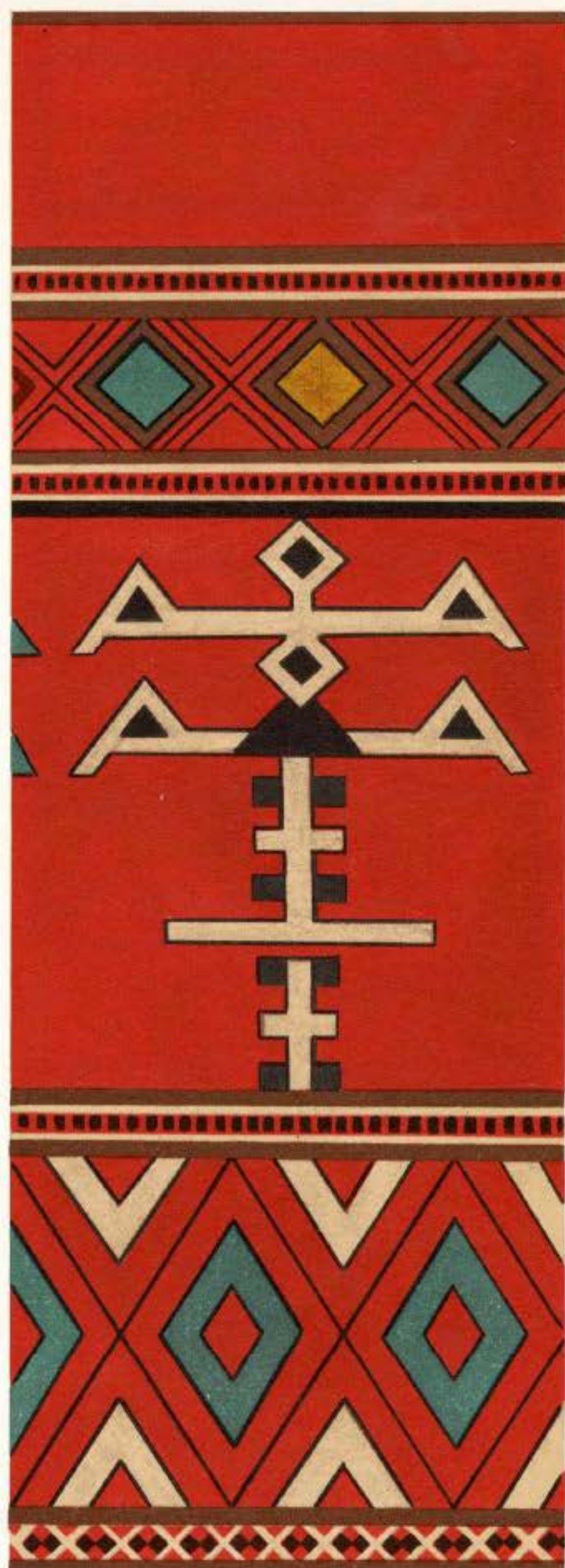
Old costume from Ialomița

Vieux costume de Ialomița

Alte Tracht aus Ialomița

Старинный народный костюм из Иломицы

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

16

Veche catrință din Ialomița. *Detalii*

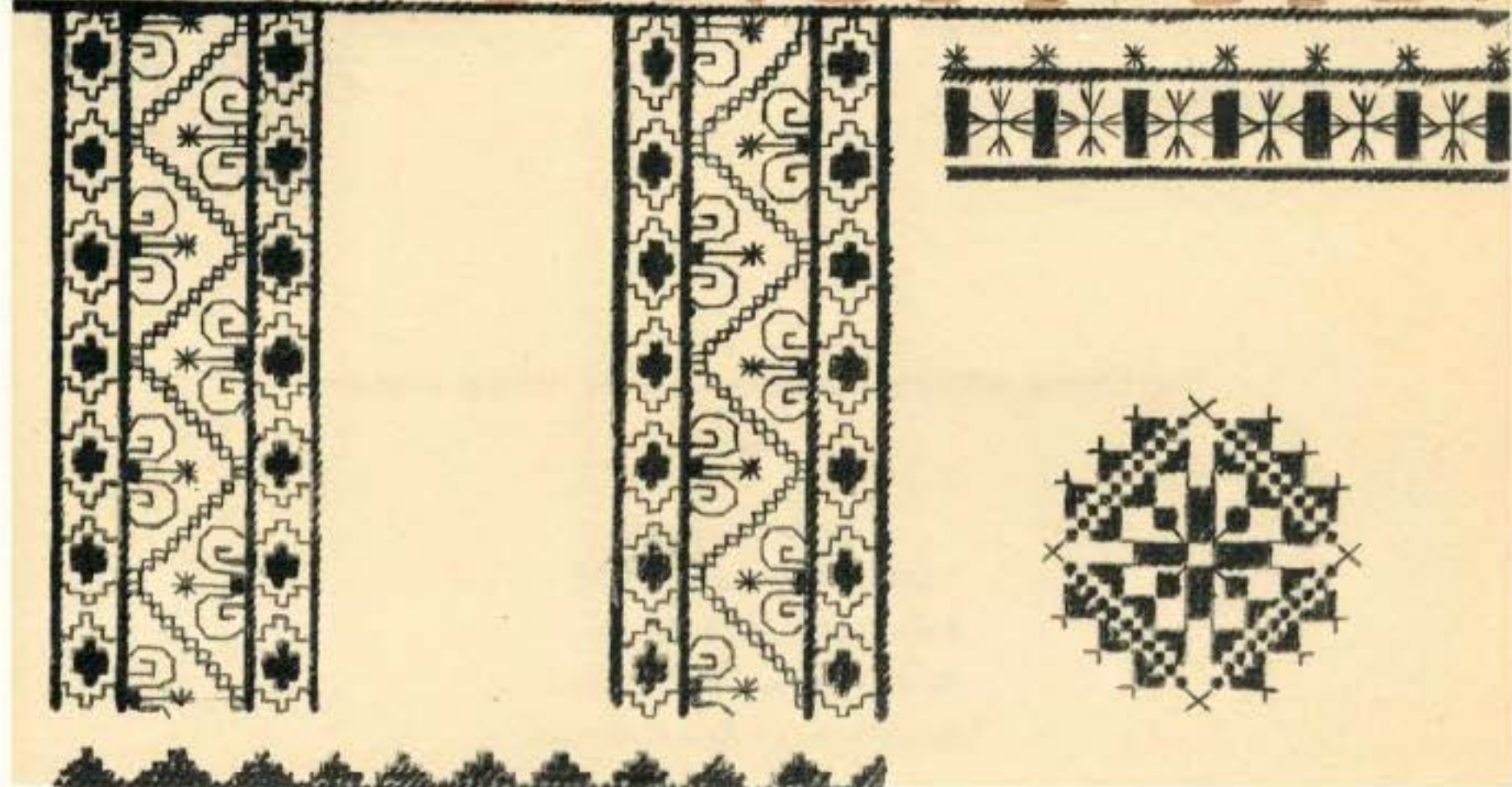
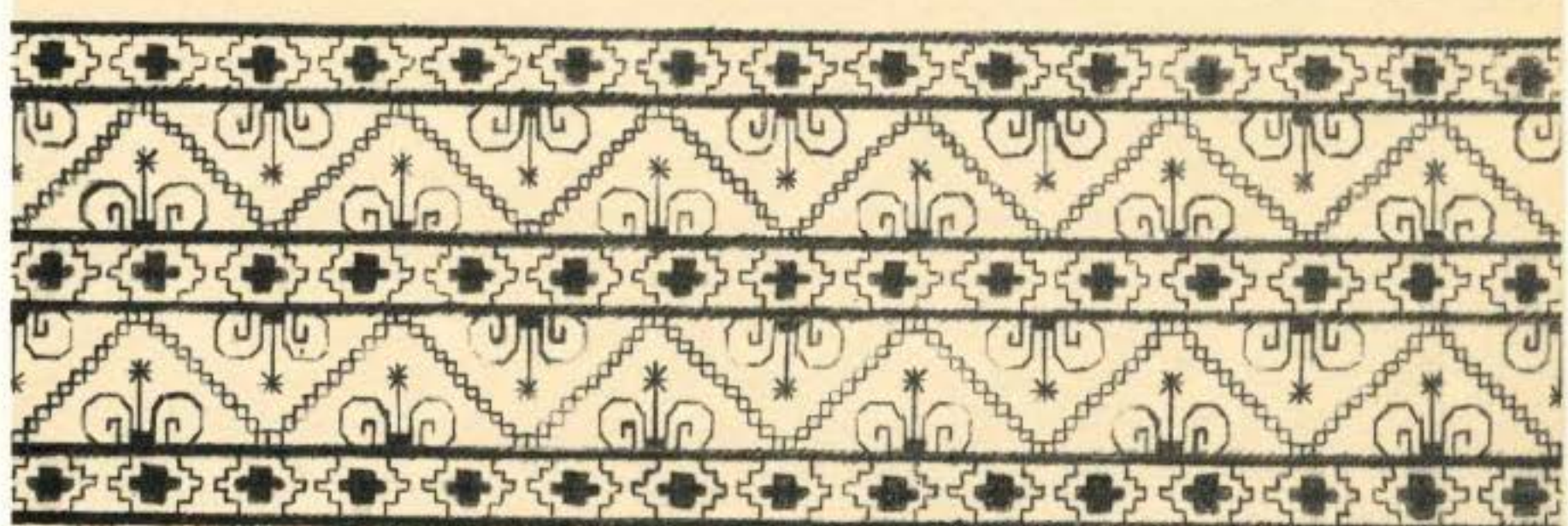
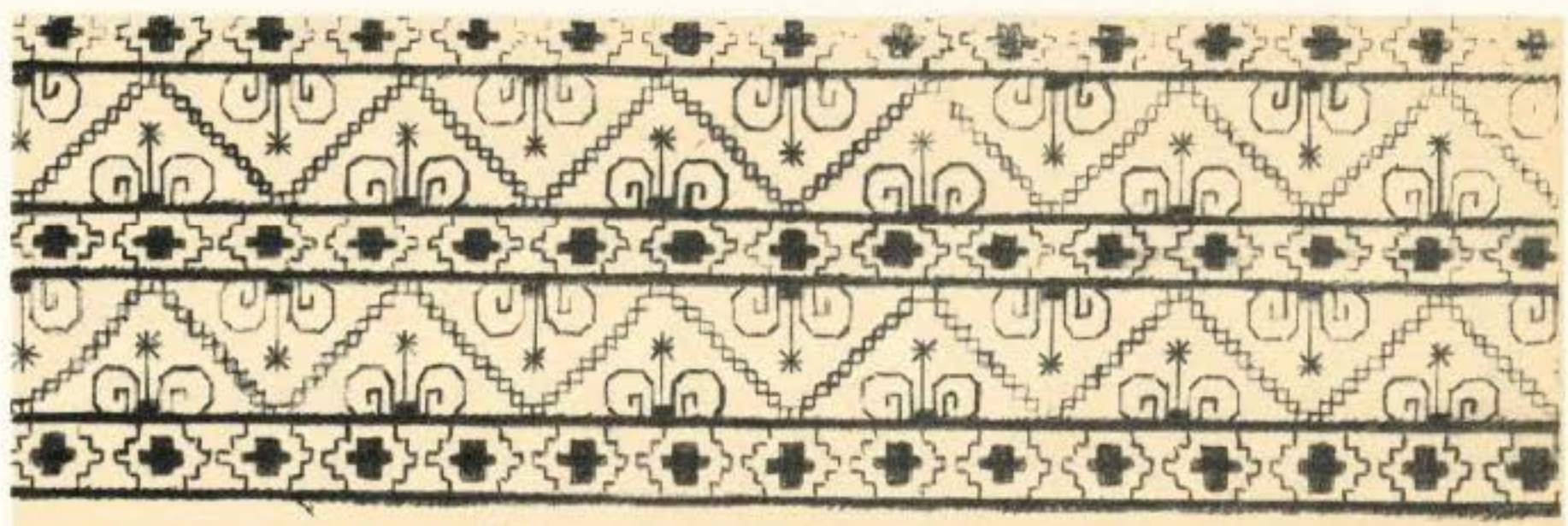
Old one-piece skirt from Ialomița. *Details*

«Catrință» — vieille jupe-tablier de Ialomița. *Détails*

Alte Schürze aus Ialomița. *Details*

Старинная юбка-«катринца» из Ялomiцы. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

17

Ie din Buzău. *Detaliu*

Smock from Buzău. *Detail*

Blouse brodée de Buzău. *Détail*

Bauernhemd aus Buzău. *Detail*

Блузка-«ия» из Бузэу. *Деталь*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

18

le veche din Ilfov. *Detaliu*

Old smock from Ilfov. *Detail*

Vieille blouse brodée de Ilfov. *Détail*

Altes Bauernhemd aus Ilfov. *Detail*

Старинная блузка-«сип» из Ильфова. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

19

Vîlnice vechi din Ilfov. *Detalii*

Old skirts from Ilfov. *Details*

«Vîlnice» — vieilles jupes de Ilfov. *Détails*

Alte Schürzenröcke (vîlnice) aus Ilfov. *Details*

Старинные юбки-«выльники» из Ильфова. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

20

Port vechi din Dobrogea

Old costume from Dobruja

Vieux costume de Dobroudja

Alte Tracht aus der Dobrudscha

Старинный народный костюм из Добруджи

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

21

Port vechi din Dobrogea. Fotă și bete. *Detalii*

Old costume from Dobruja. Apron and girdle. *Details*

Vieux costume de Dobroudja. «Fotă» — jupe et ceintures étroites. *Détails*

Alte Tracht aus der Dobrudscha. Schürze und Gürtelband. *Details*

Старинный народный костюм из Добруджи. Юбка-«фота» и пояс. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

22

Port din Romanați

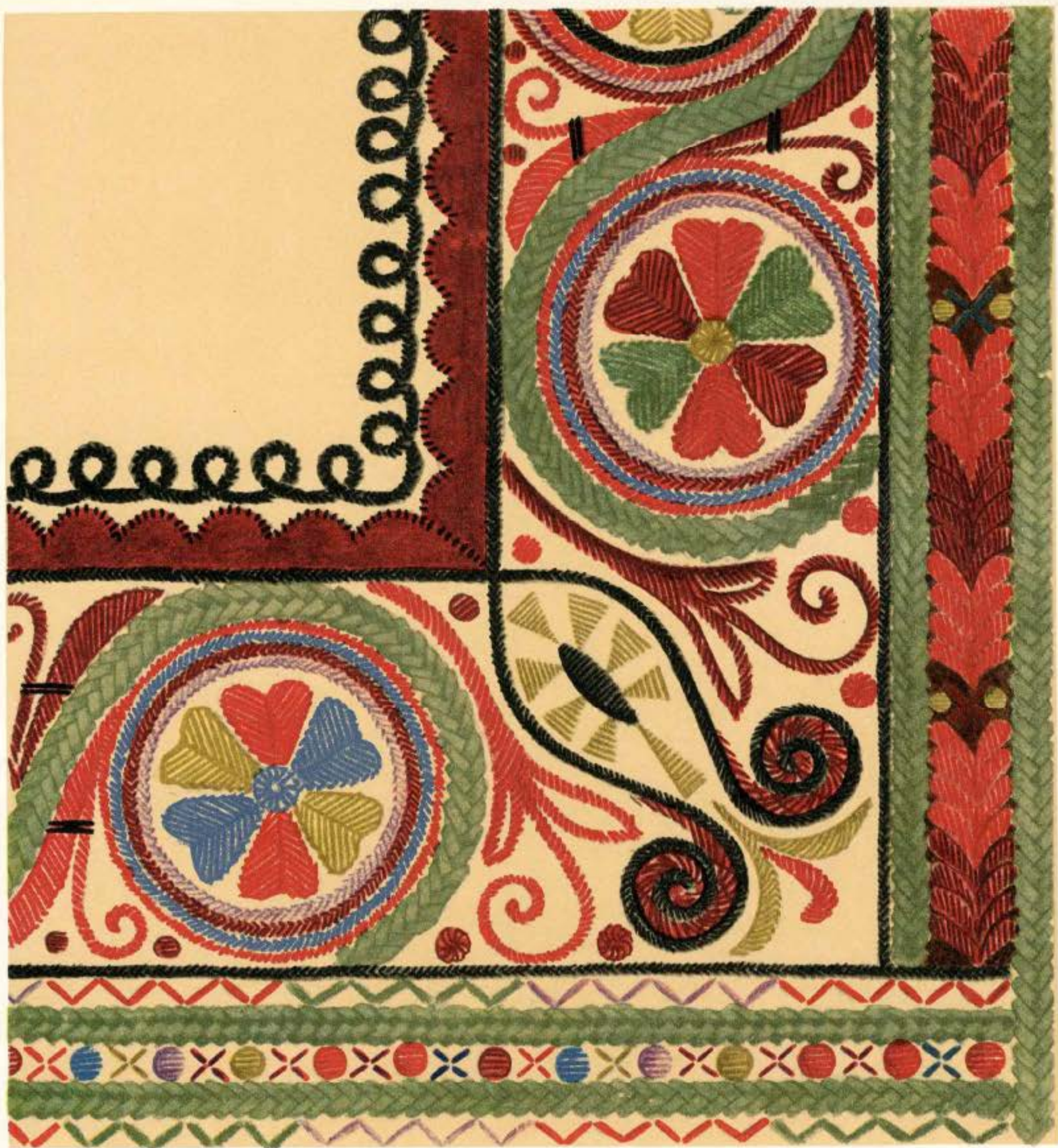
Costume from Romanați

Costume de Romanați

Tracht aus Romanați

Народный костюм из Романаца

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

23

Cojoc bărbătesc din Romanați. *Detaliu*

Man's fleece-lined coat from Romanați. *Detail*

Gilet fourré d'homme de Romanați. *Détail*

Männerpelz aus Romanați. *Detail*

Мужской кожан из Романаць. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

24

Vîlnic din Gorj

Skirt from Gorj

«Vîlnic» — jupe de Gorj

Schürzenrock (vîlnic) aus Gorj

Юбка-«выльшик» из Горжа

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

25

Briu din Romanați. *Ansamblu și detaliu*

Braided belt and *detail* from Romanați

Ceinture large de Romanați. *Ensemble et détail*

Gürtel aus Romanați. Links: *Detail*

Пояс из Романаць и его деталь

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

26

Vîlnic și brîu din Gorj. *Detalii*

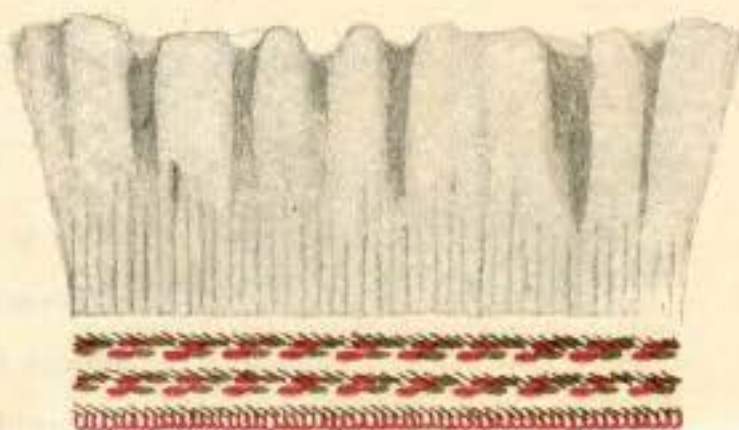
Skirt and braided belt from Gorj. *Details*

«Vîlnic» — jupe et ceinture large de Gorj. *Détails*

Schürzenrock (vîlnic) und Gürtel aus Gorj. *Details*

Юбка-«выльниц» и пояс из Горжа. *Детали*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

27

Ie din Vlașca. *Detalii*

Smock from Vlașca. *Details*

Blouse brodée de Vlașca *Détails*

Bauernhemd aus Vlașca. *Details*

Блузка-«и» из Влашки. *Детали*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

28

Port din Olt

Costume from Olt

Costume de l'Olt

Tracht aus dem Kreis Olt

Народный костюм из Олта

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

29

Vîlnic din Olt. *Detaliu*

Sskirt from Olt. *Detail*

«Vîlnic» — jupe de l'Olt. *Détail*

Schürzenrock (vîlnic) aus dem Kreis Olt. *Detail*

Юбка-«выльник» из Олта. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

30

Fotă din Rîmnicul Vîlcea. *Detalii*

Apron from Rîmnicul Vîlcea. *Details*

«Fotă» — jupe de Rîmnicul Vîlcea. *Détails*

Schürze aus Rîmnicul Vîlcea. *Details*

Юбка-«фота» из Рымникул-Вылча. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMANESC

31

Port din Bran

Costume from Bran

Costume de Bran

Tracht aus Bran

Народный костюм из Брана

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

32

Ie din Bran. *Detalii*

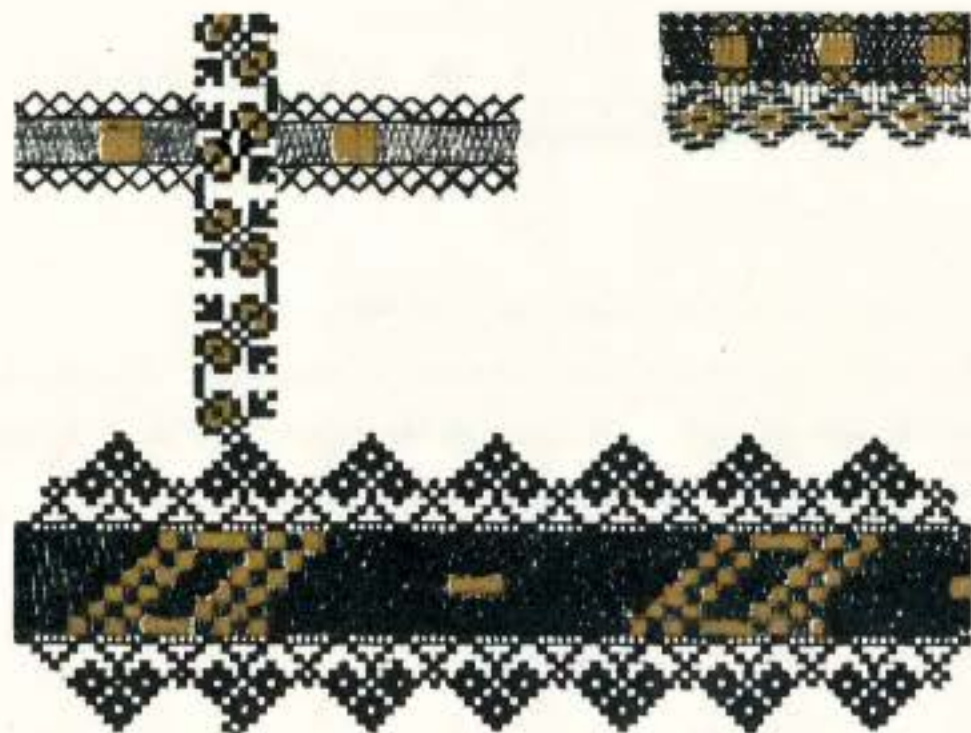
Smock from Bran. *Details*

Blouse brodée de Bran. *Détails*

Bauernhemd aus Bran. *Details*

Блузка-«ия» из Брана. *Детали*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

33

Port din Săliște. Catrință și broderia cămășii

Costume from Săliște. One-piece skirt and detail of embroidery from a blouse

Costume de Săliște. «Catrință» — jupe-tablier et broderie de la blouse

Tracht aus Săliște. Catrință (Schürze) und Hemdenstickerei

Народный костюм из Сăлиште. Юбка-«катринца» и вышивка на рубахе

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

34

Fotă din Breaza. *Detaliu*

Apron from Breaza. *Detail*

«Fotă» — jupe de Breaza. *Détail*

Schürze aus Breaza *Detail*

Юбка-«фота» из Брязы. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

35

Port din Roman

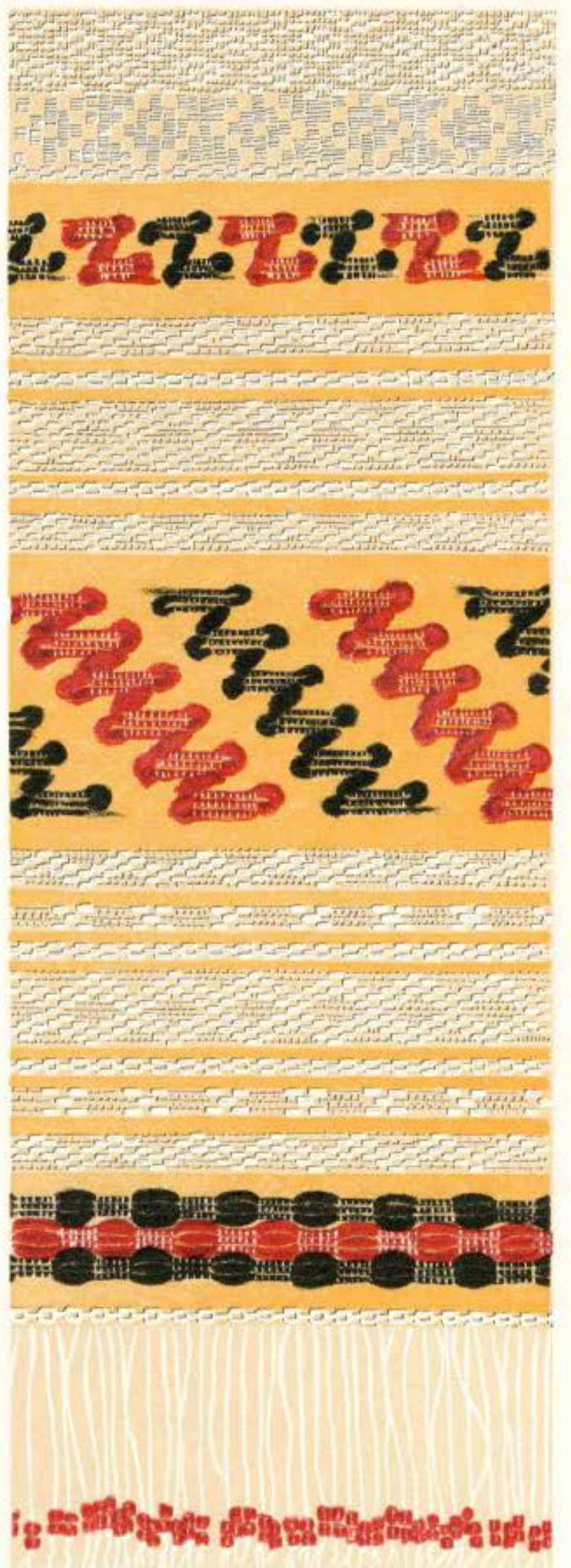
Costume from Roman

Costume de Roman

Tracht aus Roman

Народный костюм из Романа

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

36

Ștergare de cap din Roman. *Detalii*

Head-dresses from Roman. *Details*

Voiles brodés de Roman. *Détails*

Kopftücher aus Roman. *Details*

Головные платки из Романа. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

35

Port din Roman

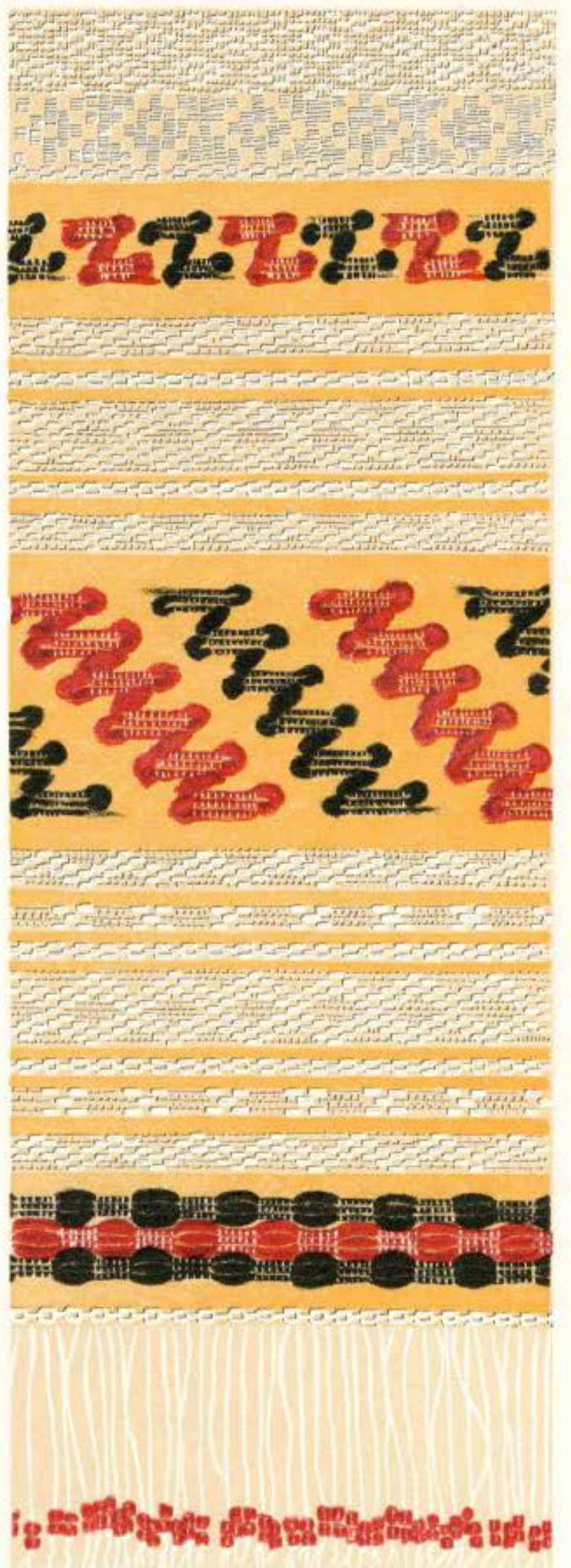
Costume from Roman

Costume de Roman

Tracht aus Roman

Народный костюм из Романа

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

36

Ștergare de cap din Roman. *Detalii*

Head-dresses from Roman. *Details*

Voiles brodés de Roman. *Détails*

Kopftücher aus Roman. *Details*

Головные платки из Романа. *Детали*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

37

Port din Bucovina. Ansamblu și detaliu de ie

Port from Bukovina and detail of embroidery from the blouse

Costume de Bucovine. Ensemble et détail de blouse brodée

Tracht aus der Bukowina. Linkş: Stickereidetail des Hemdes

Народный костюм из Буковины и деталь блузки

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMĂNESC

38

Port din Baia. Detalii de ie, brâu și bete

Costume from Baia. Details from the smock, braided belt and girdle

Costume de Baia. Blouse brodée, ceinture large et ceintures étroites. Détails

Tracht aus Baia. Bauernhemd, Gürtel und Gürtelband

Народный костюм из Бая. Детали блузки-«из» и поясов

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

39

Port din Roman

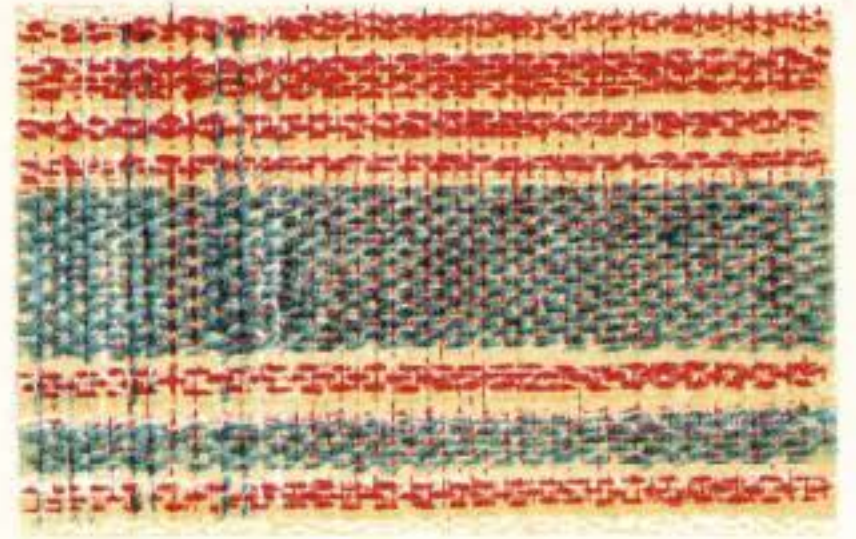
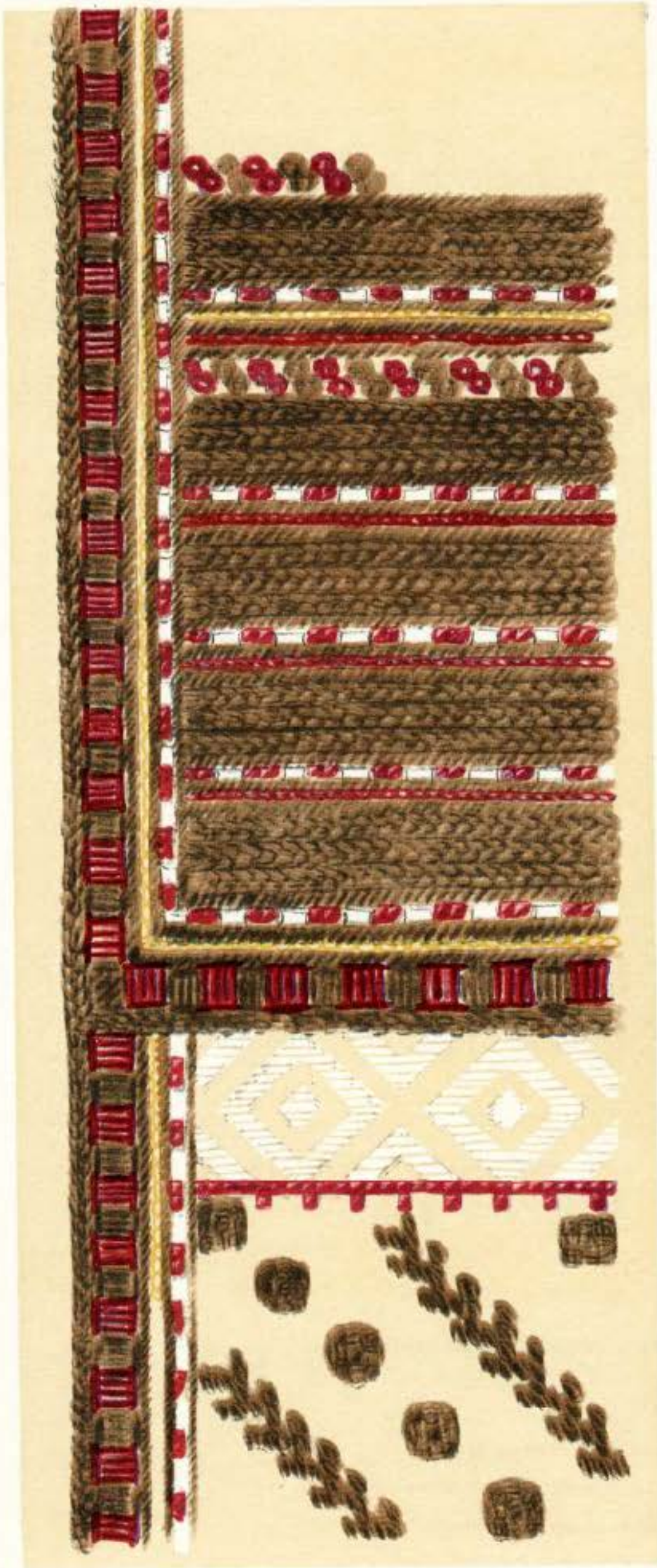
Costume from Roman

Costume de Roman

Tracht aus Roman

Народный костюм из Романа

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

40

Port din Neamț. *Detalii de ie, fotă și brâu*

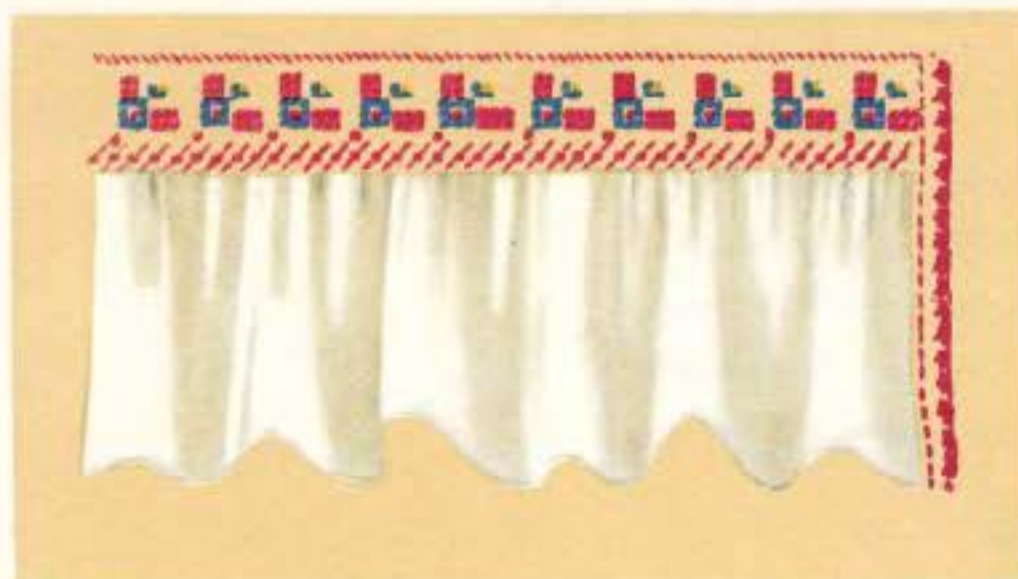
Costume from Neamț. *Details from the smock, apron and waistbelt*

Costume de Neamț. Blouse brodée, «fotă» — jupe et ceinture large. *Détails*

Tracht aus Neamț. Bauernhemd, Schürze und Gürtel. *Details*

Народный костюм из Нямца. *Детали блузки-«ия», юбки-«фоты» и пояса*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

41

li vechi din Covurlui. Detalii de broderie

Old smocks from Covurlui. Details of embroidery

Vieilles blouses brodées de Covurlui. Détails de broderie

Alte Bauernhemden aus dem Kreis Covurlui. Stickereidetails

Старинные блузки из Ковурлуя. Детали вышивки

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

42

Port din Roman

Costume from Roman

Costume de Roman

Tracht aus Roman

Народный костюм из Романа

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

43

Veche glugă dacă din Hațeg. *Detaliu*

Old Dacian hood from Hațeg. *Detail*

Vieux capuchon dace de Hațeg. *Détail*

Alte Kapuze aus Hațeg. *Detail*

Старинный дакийский головной убор из Хацег. *Деталь*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

44

Catrință și bete din Făgăraș. *Detalii*

One-piece skirt and girdle from Făgăraș. *Details*

«Catrință» — jupe-tablier et ceintures étroites de Făgăraș. *Détails*

Schürze (catrință) und Gürtelband aus Făgăraș. *Details*

Юбка-«катринца» и пояс из Фэгэраша. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

45

Port din Hunedoara

Costume from Hunedoara

Costume de Hunedoara

Tracht aus Hunedoara

Народный костюм из Хунедоары

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

46

Cămașă femeiască din Hunedoara. *Detalii de broderie*

Woman's blouse from Hunedoara. *Details of embroidery*

Chemise féminine de Hunedoara. *Détails de broderie*

Frauenhemd aus Hunedoara. *Stickereidetails*

Женская рубаша из Хунедоары. *Детали вышивки*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

47

Port din Hunedoara

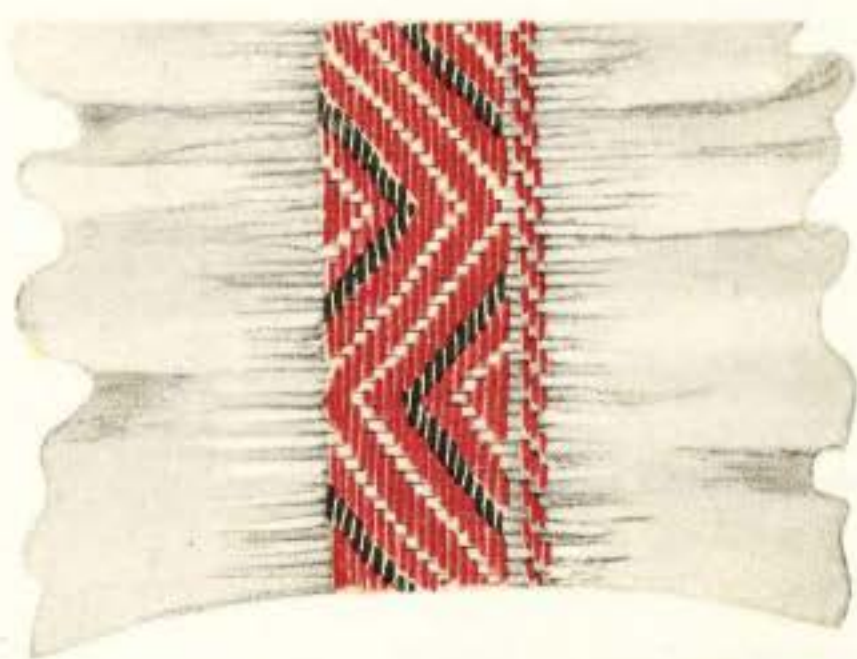
Costume from Hunedoara

Costume de Hunedoara

Tracht aus Hunedoara

Народный костюм из Хунедоары

Cămașă femeiască din Hunedoara. *Detalii de broderie*

Woman's blouse from Hunedoara. *Details of embroidery*

Chemise féminine de Hunedoara. *Détails de broderie*

Frauenhemd aus Hunedoara. *Stickereidetails*

Женская рубаша из Хунедоары. *Детали вышивки*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

49

le din Alba. *Detalii de broderie*

Smock from Alba. *Details of embroidery*

Blouse brodée d'Alba. *Détails de broderie*

Bauernhemd aus Alba. *Stickereidetails*

Блузка-«ия» из Албы. *Детали вышивки*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

50

Vîlnice din Alba. *Detalii*

Skirts from Alba. *Details*

«Vîlnice» — jupes d'Alba. *Détails*

Schürzenröcke (vîlnice) aus Alba. *Details*

Юбки-«вытынки» из Албы. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

51

Port din Hunedoara

Costume from Hunedoara

Costume de Hunedoara

Tracht aus Hunedoara

Народный костюм из Хунедоары.

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

52

Cămașă femeiască din Hunedoara. *Detalii de broderie*

Woman's blouse from Hunedoara. *Details of embroidery*

Chemise féminine de Hunedoara. *Détails de broderie*

Frauenhemd aus Hunedoara. *Stickereidetails*

Женская рубаша из Хунедоары. *Детали вышивки*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

53

Ceapsă și detaliu be conci din Hunedoara

Cap and detail from a coif from Hunedoara

Bonnet et détail de coiffe de Hunedoara

Kopfputz aus Hunedoara. *Stickereidetails*

Головные уборы («чапсэ» и «кончъ») из Хунедоары; Деталь «кончъ»

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

54

Port din Lunca Mureș

Costume from Lunca Mureș

Costume de Lunca Mureș

Tracht aus dem Mureștal

Народный костюм из Луика-Муреш

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

55

Brîu de pafale și catrință din Lunca Mureș. *Detalii*

One-piece skirt and metal stencil girdle from Lunca Mureș. *Details*

«Catrință» — jupe-tablier et ceinture métallique de Lunca Mureș. *Détails*

Schürze (catrință) und Schnallengürtel aus der Mureșgegend. *Details*

Пояс и юбка-«катринца» из Луика-Муреш. *Детали*

Ștergar de cap din Lunca Mureș. *Detaliu*

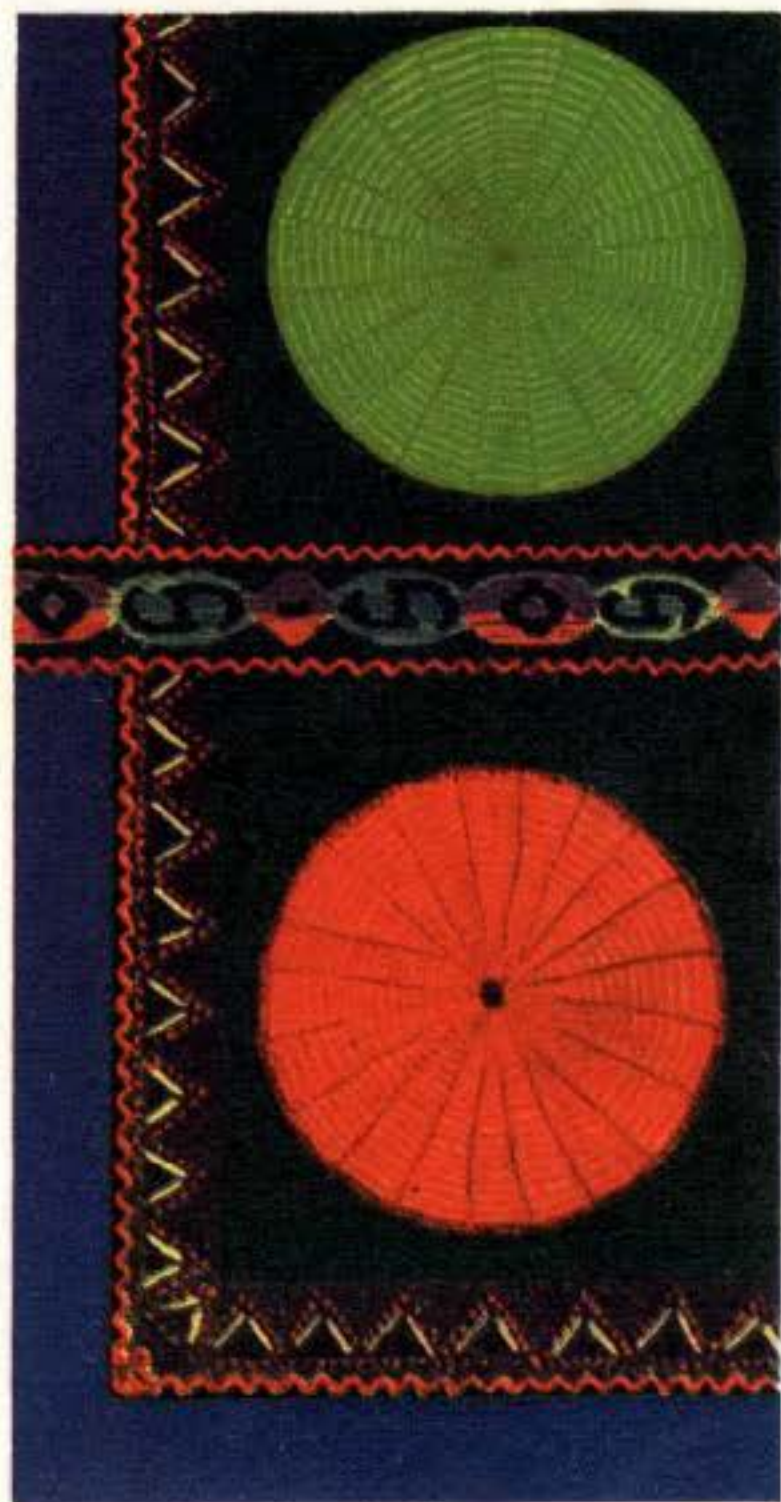
Head-dress from Lunca Mureș. *Detail*

Voile brodé de Lunca Mureș. *Détail*

Kopftuch aus der Mureșgegend. *Detail*

Головной платок из Лунка-Муреш. *Деталь*

Port de pe Tîrnave. *Ansamblu și detalii de țesătură din fotă și vlînic*

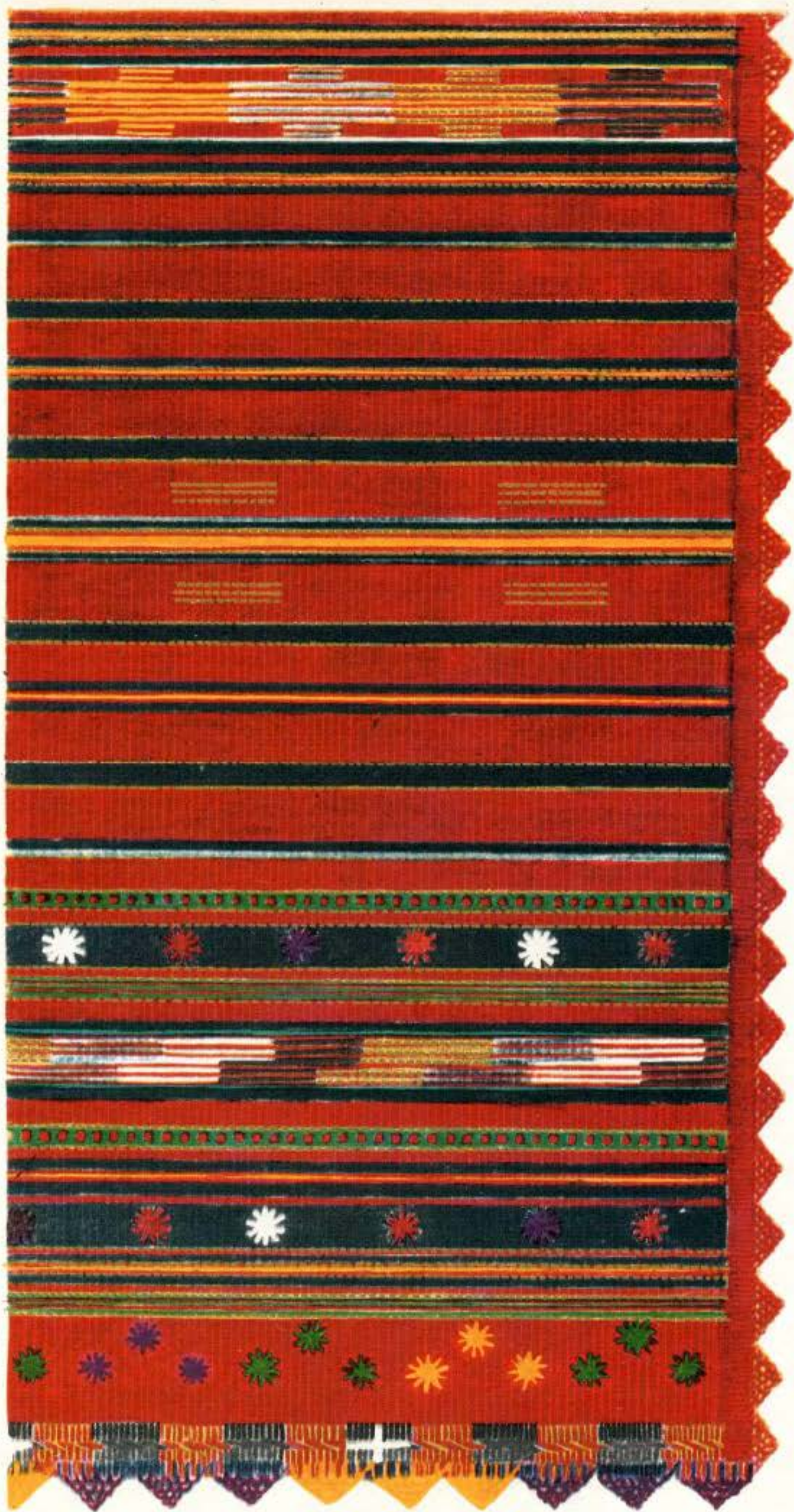
Costume from Tîrnave and details from the apron and skirt texture

Costume de Tîrnave. *Ensemble et détails de tissus pour jupe et tablier*

Tracht aus der Gegend der Tîrnaveflüsse. *Rechts: Details von Schürze und Rock*

Народный костюм из зоны Тырнав и детали узора на «фоте» и «выльнике»

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

58

Catrință din Țara Moșilor

One-piece skirt from the Motzi Land

«Catrință» — jupe-tablier de Țara Moșilor

Schürze (catrință) aus dem Motzenland

Юбка-«катринца» из Цара-Моцилор

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

59

Fotă și bete din Ciuc. *Detalii*

Apron and girdle from Ciuc. *Details*

«Fotă» — jupe et ceintures étroites de Ciuc. *Détails*

Schürze und Gürtelband aus Ciuc. *Details*

Юбка-«фота» и пояс из Чука. *Детали*

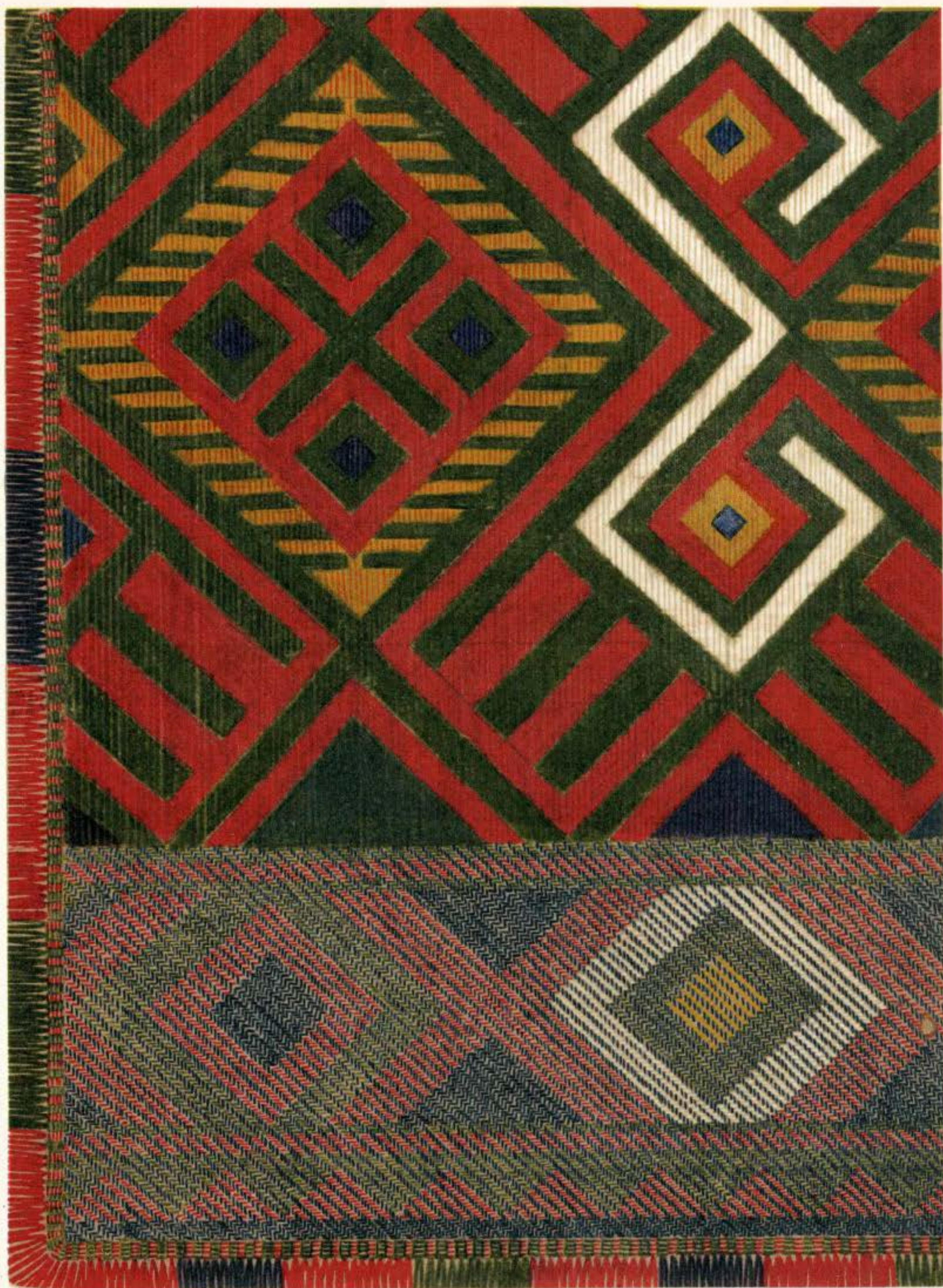

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

60

Port din Maramureș. *Ansamblu și detalii de broderie din ie*
Costume from Maramureș and details of embroidery from the blouse
Costume de Maramureș. Ensemble et détails de blouse brodée
Tracht aus der Maramureș mit Stickereidetails des Hemdes
Народный костюм из Марамуреша и детали вышивки на блузке

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

61

Catrință din Beiuș. *Detaliu*

One-piece skirt from Beiuș. *Detail*

«Catrință» — jupe-tablier de Beiuș. *Détail*

Schürze (catrință) aus Beiuș. *Detail*

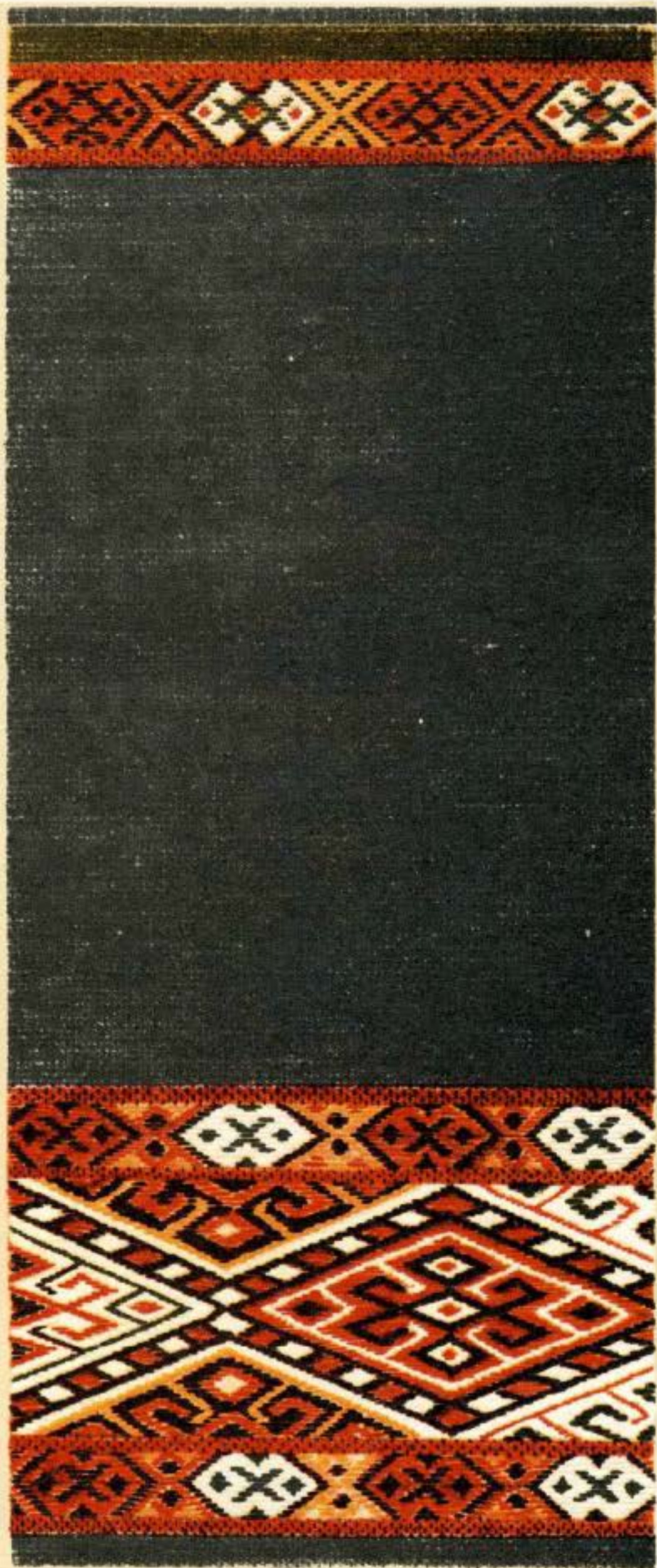
Юбка-«катринца» из Беюша. *Деталь*

Cămașă din Satu Mare. *Detalii de broderie*
Blouse from Satu Mare. *Details of embroidery*
Chemise de Satu Mare. *Détails de broderie*
Bauernhemd aus Satu Mare. *Stickereidetails*
Рубаха із Сату-Маре. *Деталі вишивки*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

63

Cămașă și catrință din Bistrița Năsăud. *Detalii*

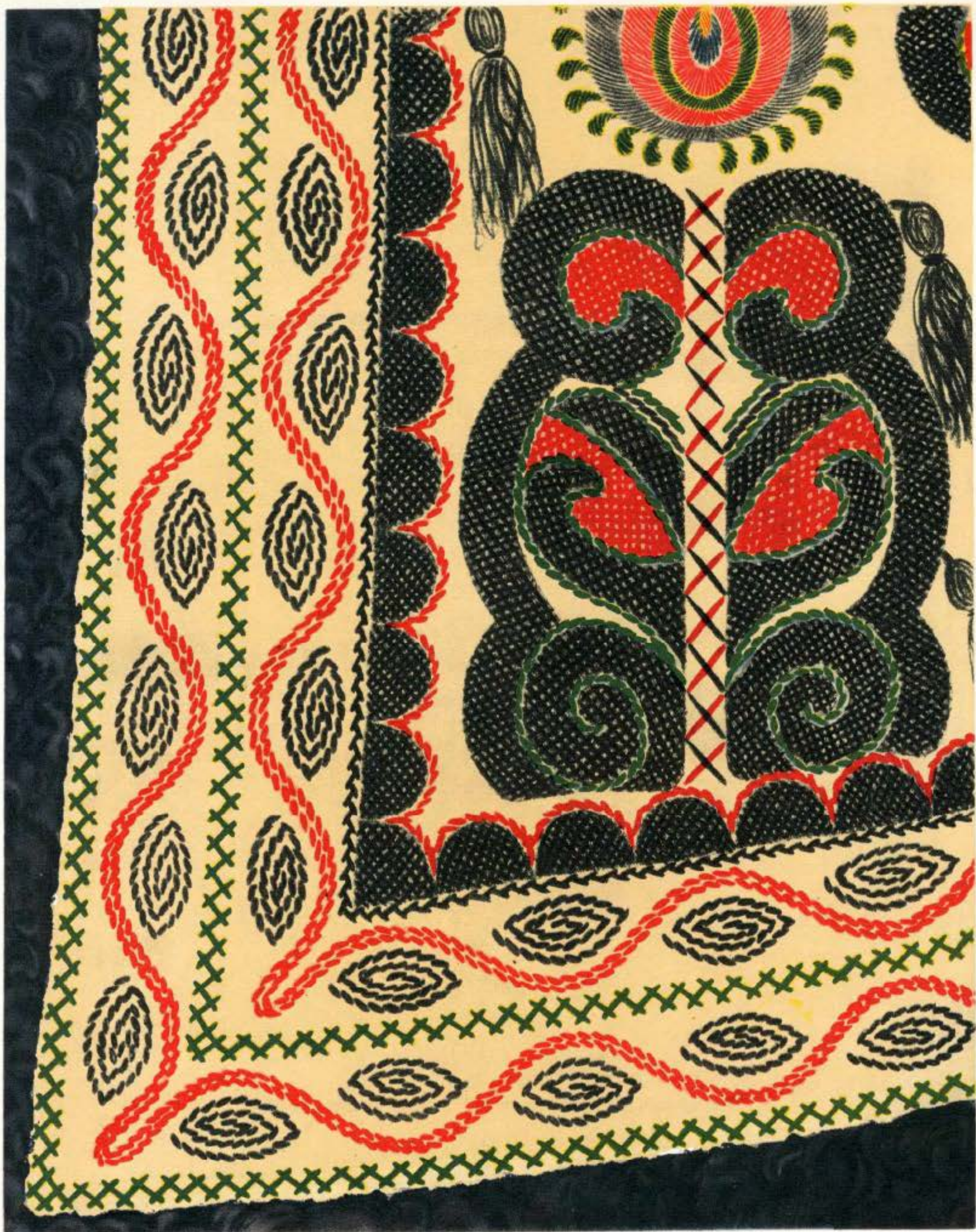
Blouse and one-piece skirt from Bistrița Năsăud. *Details*

Chemise et «catrință» — jupe-tablier de Bistrița Năsăud. *Détails*

Bauernhemd und Schürze (catrință) aus Bistrița Năsăud. *Details*

Рубаха и юбка-«катринца» из Бистрица-Нэсэуд. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

64

Cojoc din Bistrița-Năsăud. *Detaliu*

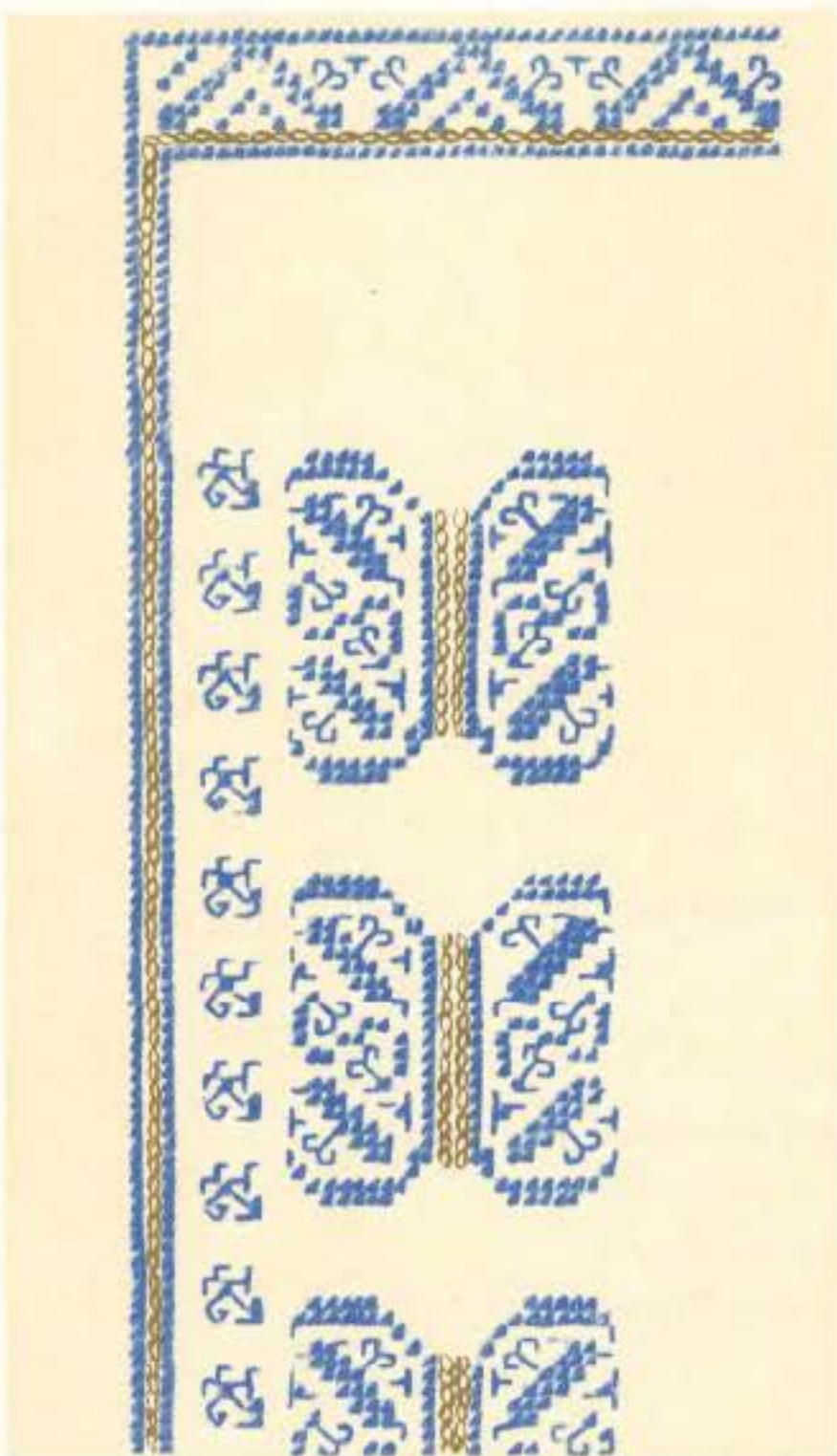
Fleece-lined coat from Bistrița Năsăud. *Detail*

Gilet fourré de Bistrița Năsăud. *Détail*

Pelz aus Bistrița Năsăud. *Stickeeridetails*

Кожух из Бистрица-Нэсэуд. *Деталь*

Port din Mehedinți. Ansamblu și detalii de ie

Costume from Mehedinți and details from the smock

Costume de Mehedinți. Ensemble et détails de blouse brodée

Tracht aus Mehedinți. Links: Details der Hemdenstickerei

Народный костюм из Мехединць и детали блузки

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

66

Brâu din Mehedinți. *Ansamblu și detaliu*

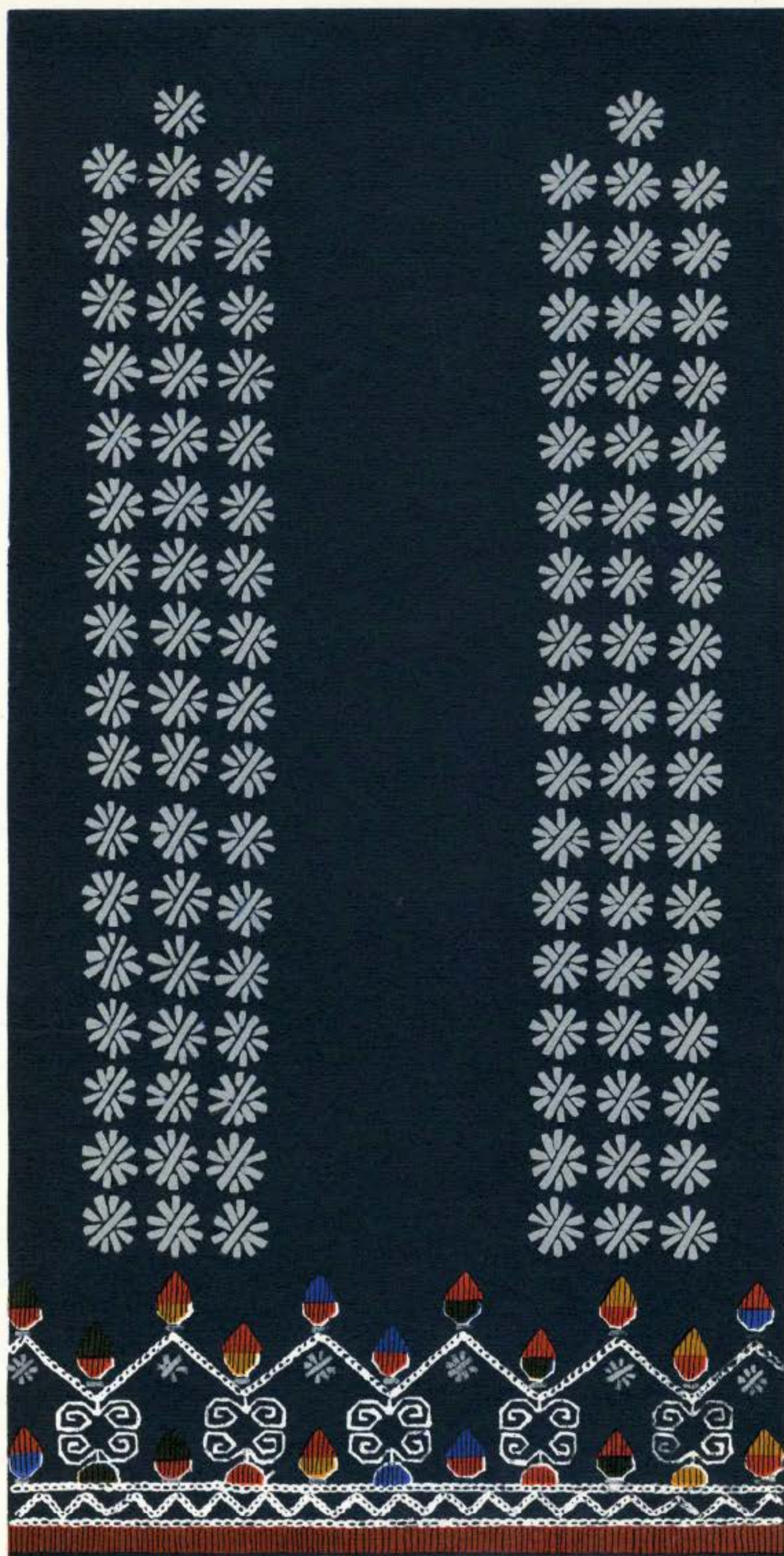
Waist belt from Mehedinți and detail

Ceinture large de Mehedinți *Ensemble et détail*

Gürtel aus Mehedinți. *Oben: Detail*

Пояс из Мехединцы и его деталь

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

67

Fotă din Mehedinți

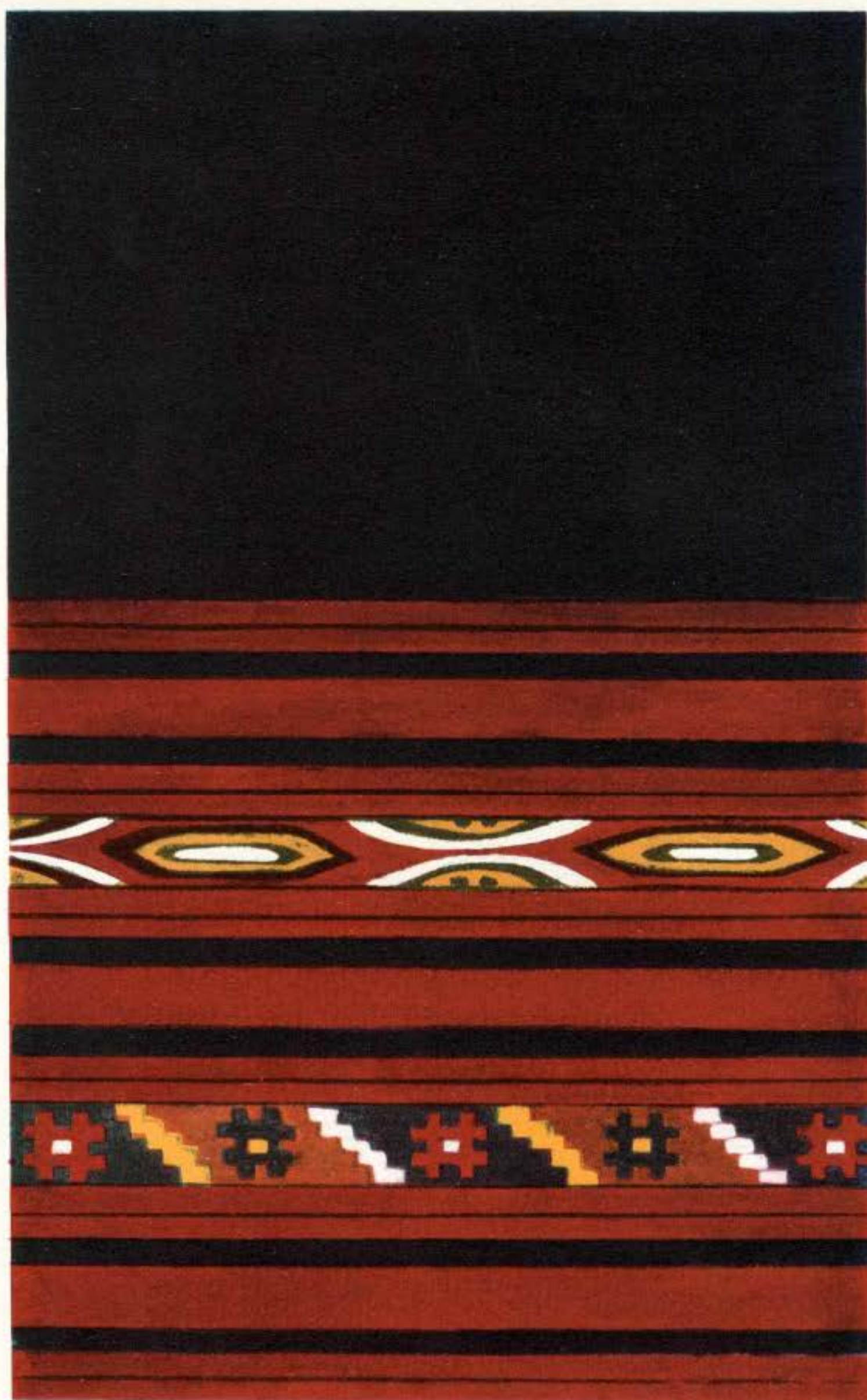
Apron from Mehedinți

«Fotă» — jupe de Mehedinți

Schürze aus Mehedinți

Юбка-«фота» из Мехединцы

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

68

Catrință din Bistrița-Năsăud

Pleated skirt from Bistrița Năsăud

«Catrință» — Jupe-tablier de Bistrița Năsăud

Schürze (catrință) aus Bistrița-Năsăud

Юбка-«катринца» из Бистрица-Нэсэуд

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

69

Maramă din Severin. *Detaliu de broderie*

Veil from Severin. *Detail of embroidery*

Voile brodée de Severin. *Détail de broderie*

Kopfschleier aus Severin. *Stichereidetail*

Шарф-«марама» из Северина. *Деталь вышивки*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMANESC

70

Ceapsă și broderii de cojoc din Severin

Cap and details from embroidered fleece-lined coat from Severin

Bonnet et broderies de gilet de Severin

Haube und Lederstickerei aus Severin

Головной убор и вышивка на кожаных изделиях из Северина

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

71

Brâu și catrință din Severin. *Detalii*

Waist belt and one-piece skirt from Severin. *Details*

Ceinture large et «catrință» — jupe-tablier de Severin. *Détails*

Gürtel und Schürze (catrință) aus Severin. *Details*

Пояс и юбка-«катринца» из Северина. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

72

Port din Timiș

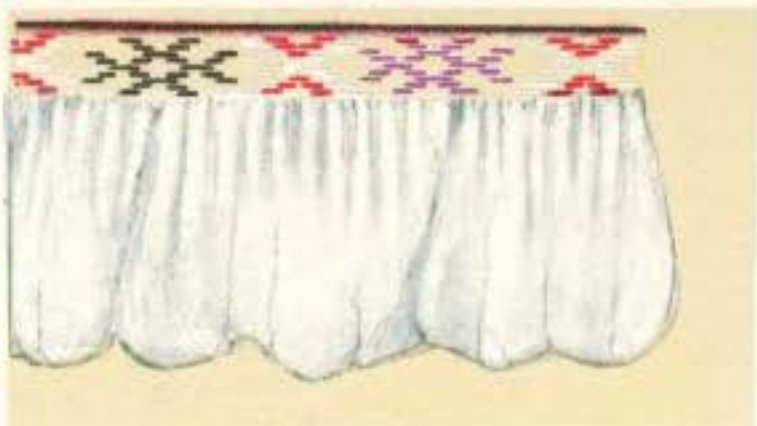
Costume from Timiș

Costume de Timiș

Frauen — und Männert Tracht aus Timiș

Народный костюм из Тимиша

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

73

Cămașă femeiască din Timiș. *Detalii*

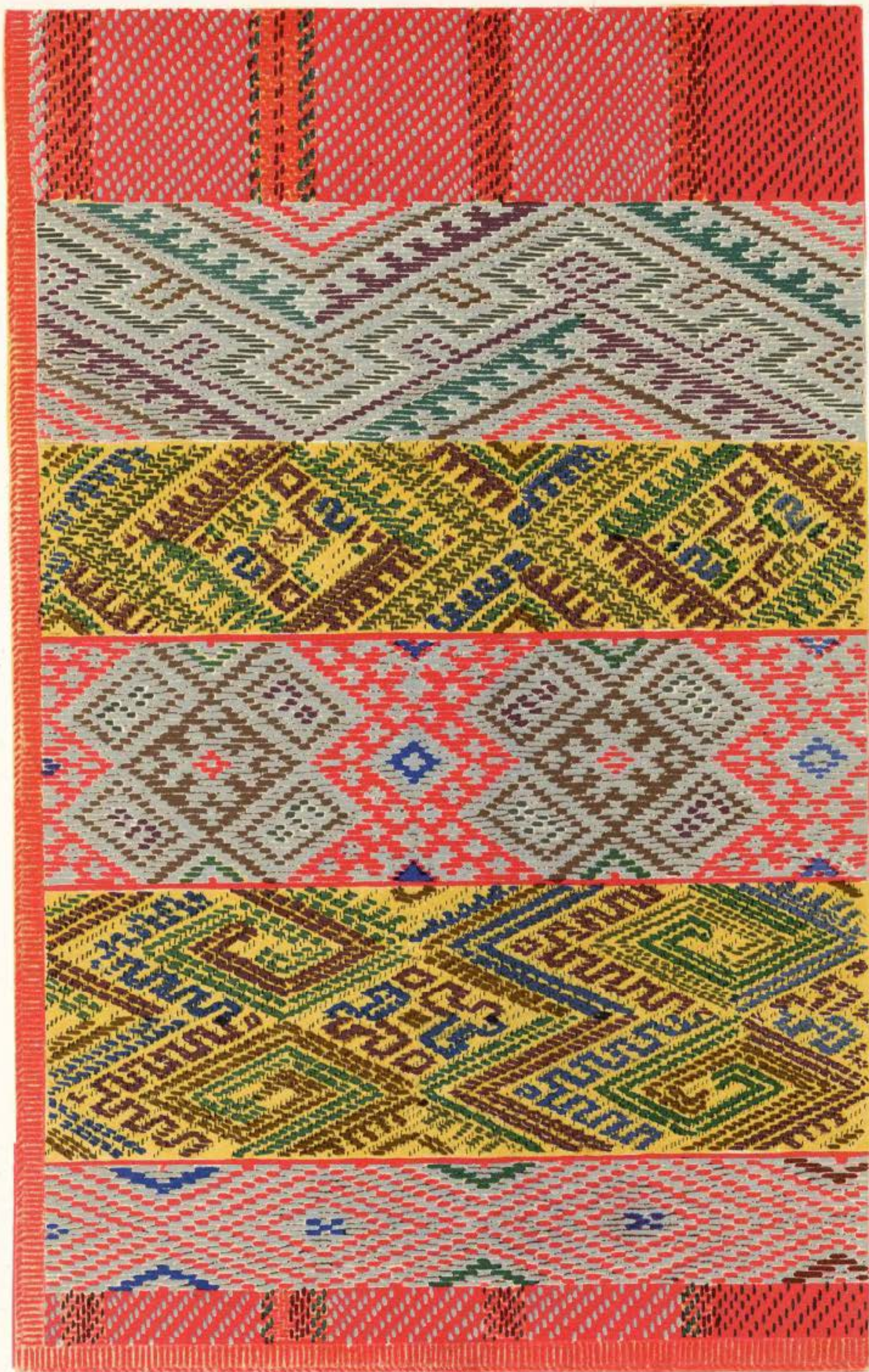
Blouse from Timiș. *Details*

Chemise féminine de Timiș. *Détails*

Frauenhemd aus Timiș. *Details*

Женская рубаша из Тимиша. *Детали*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

74

Opreg din Timiș

Apron from Timiș

«Opreg» — jupe de Timiș

Schürze (opreg) aus Timiș

Часть женского народного костюма — «опрег». Тимиш

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMANESC

75

Ilc bărbătesc din Timiș: *Fragment*

Man's fleece-lined vest from Timiș

Gilet d'homme de Timiș

Männerjoppe (ilic) aus Timiș

Мужская безрукавка из Тимиша. *Деталь*

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

76

Catrințe cu brîul din Severin și Oravița. *Detalii*

One-piece skirt, and belt from Severin and Oravița. *Details*

«Catrințe» — jupes-tabliers et ceintures larges de Severin et Oravița. *Détails*

Schürzen (catrințe) und Gürtel aus Severin und Oravița. *Details*

Юбка-«катринца» с поясом из Северина и Оравицы. *Детали*

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

77

Port din Severin

Costume from Severin

Costume de Severin

Tracht aus Severin

Народный костюм из Северина

ALEXANDRINA ENACHESCU CANTEMIR — PORTUL POPULAR ROMÂNESC

78

Catrință, conci și bete din Severin. Detalii și ansamblu conciului

One-piece skirt, coif and girdle from Severin. Details and the coif itself

«Catrință» — jupe-tablier, coiffe et ceintures étroites de Severin. Détails et ensemble de la coiffe

Schürze (catrință), Kopfputz und Gürtelband aus Severin. Oben und links: Details

Детали юбки-«катринца», головного убора («кончь») и пояса из Северина;
«кончь»

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

79

Cămașă femeiască din Severin. *Detaliu de broderie*

Woman's blouse from Severin. *Detail of embroidery*

Chemise féminine de Severin. *Détail de broderie*

Frauenhemd aus Severin. *Stickereidetail*

Женская рубаша из Северина

ALEXANDRINA ENĂCHESCU CANTEMIR – PORTUL POPULAR ROMÂNESC

80

Cojocel femeiesc din Severin. *Detaliu*

Woman's small fleece-lined vest from Severin. *Detail*

Gilet fourré de femme de Severin. *Détail*

Frauenpelz aus Severin. *Stickereidetail*

Женский кожух из Северина. *Деталь*

